Cofinanțat de
Uniunea Europeană

PACTS – Parteneriat pentru Acces la Cariera Ta de Succes
cod SMIS 324979

De la admitere la absolvire: Cum sprijinim studenții cu dizabilități în instituțiile de învățământ superior?

Analiză de nevoi și resurse specifice studenților cu dizabilități în cadrul proceselor educaționale desfășurate în cadrul IÎS, inclusiv admiterea

Rodica-Corina ANDREI

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

PACTS – PARTENERIAT PENTRU ACCES LA CARIERA TA DE SUCCES
COD SMIS 324979

Rodica-Corina Andrei
DOCTOR ÎN ȘTIINȚE POLITICE, SOCIOLOG ASOCIAȚIA GO-AHEAD

De la admitere la absolvire: Cum sprijinim studenții cu dizabilități în instituțiile de învățământ superior?

Analiză de nevoi și resurse specifice studenților cu dizabilități în cadrul proceselor educaționale desfășurate în cadrul IÎS, inclusiv admiterea

București
2025

ISBN 978-973-0-43241-1

Acest document a fost elaborat de Asociația GO-AHEAD și reflectă opinia autoarei. Acest material nu reprezintă poziția Comisiei Europene sau a Guvernului României, care nu poartă răspunderea modului în care informația conținută în această analiză ar putea fi utilizată.

Asociația GO-AHEAD este o organizație non-guvernamentală înființată în august 2017 a cărei Misiune este schimbarea la nivel educațional. Misiunea noastră este să integrăm dezvoltarea socio-emoțională și consilierea în procesul educațional din România și să creștem astfel calitatea actului educațional, incluziunea socială și șansele egale la educație.

Website: www.go-ahead.ro/
Pagină Facebook: www.facebook.com/AsociatiaGOAHEAD/

Mulțumiri: Autoarea și Asociația GO-AHEAD doresc să mulțumească partenerului Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava pentru sprijinul oferit în colectarea datelor. De asemenea, autoarea mulțumește cadrelor didactice, studenților și consilierilor care au răspuns la chestionare și au participat la interviuri și focus-grupuri, cât și colegelor pentru suport în elaborarea acestui material.

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

PACTS – PARTENERIAT PENTRU ACCES LA CARIERA TA DE SUCCES
COD SMIS 324979

CUPRINS

Introducere.....1
I. Aspecte metodologice și structura studiului.....3
II. Incluziunea studenților cu dizabilități în strategii, documente, studii și date.....7
- Cadrul Internațional.....8
- Cadrul European.....10
- Cadrul Național.....12
- Cadrul Regional.....20
- Cadrul Local.....20
- Câteva date statistice.....22
- Carta Universității ”Ștefan cel Mare” din Suceava.....24
- Dotări relevante ale Universității ”Ștefan cel Mare” din Suceava.....26

III. Perspectiva cadrelor didactice privind nevoile studenților cu dizabilități.....30
- Date generale despre respondenți.....30
- Experiență și percepție privind studenții cu dizabilități.....31
- Măsuri și nevoi pentru sprijinirea studenților cu dizabilități.....33
- Admiterea studenților cu dizabilități.....34
- Sugestii și recomandări.....35
- Alte observații cu privire la integrarea studenților cu dizabilități în sistemul de învățământ superior.....36

IV. Perspectiva studenților asupra nevoilor studenților cu dizabilități.....37
- Date generale despre studenții respondenți.....37
- Accesibilitate și suport.....38
- Procesul de admitere și finalizare a studiilor.....42

V. Abordarea calitativă. Perspective asupra nevoilor studenților cu dizabilități.....43
- Accesibilitate fizică.....44
- Resurse tehnologice și suport educațional.....45
- Integrare socială și incluziunea studenților cu dizabilități.....45
- Nevoile studenților cu dizabilități.....46

PACTS Parteneriat pentru Acces la Cariera Ta de Succes
Universitatea Ștefan cel Mare Suceava
GO-AHEAD Training the open-minded

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

PACTS – PARTENERIAT PENTRU ACCES LA CARIERA TA DE SUCCES
COD SMIS 324979

CUPRINS

Nevoile cadrelor didactice.....47
Sinteză succintă analiză calitativă – Nevoi, provocări și soluții pentru studenții cu dizabilități.....49
VI. Concluzii.....51
VII. Recomandări și plan de acțiune.....53
Recomandări integrate pentru sprijinirea studenților cu dizabilități în mediul universitar.....53
PLAN DE ACȚIUNE – Creșterea incluziunii și sprijinului pentru studenții cu dizabilități.....55
Bibliografie selectivă.....60

INTRODUCERE

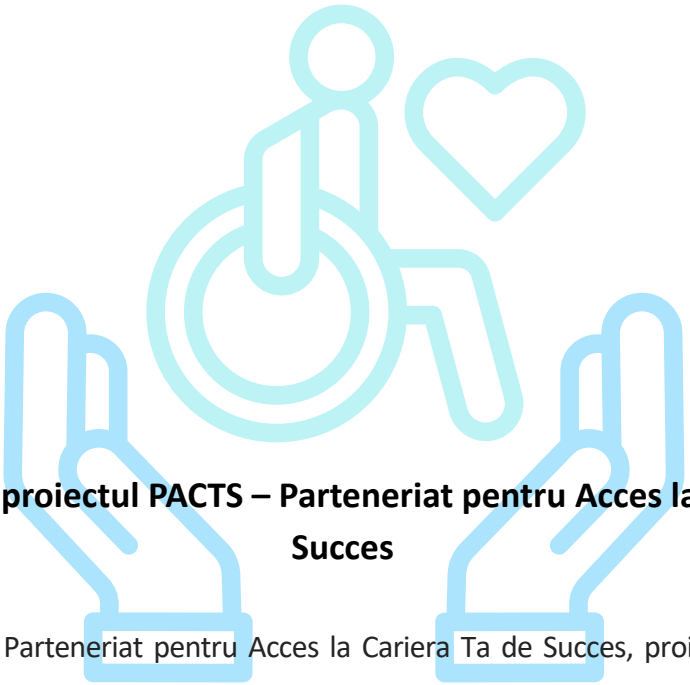
„Studentul nu este identic cu dizabilitatea lui.”(psiholog Universitatea Ștefan cel Mare, Suceava)[1]

De ce un studiu despre nevoile studenților cu dizabilități?

Integrarea persoanelor cu dizabilități în universități este un subiect de mare importanță, cu implicații sociale, educaționale și morale. Fiecare persoană are dreptul la educație, fără discriminare, iar Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități și legislația națională impun acces egal la educație. Universitățile trebuie să fie spații incluzive care respectă diversitatea. Ele trebuie să susțină echitatea socială și să reducă marginalizarea. Persoanele cu dizabilități au aceleași aspirații profesionale și personale. Universitatea devine un mediu care oferă tuturor șansa de a se dezvolta. Studenții cu dizabilități aduc perspective și experiențe diferite. Diversitatea stimulează creativitatea, empatia și spiritul de echipă.

Scopul acestei analize este de a identifica și evalua nevoile specifice ale studenților cu dizabilități în cadrul proceselor educaționale desfășurate în instituțiile de învățământ superior (IIS), inclusiv în etapa de admitere. Prin această analiză, se urmărește cartografierea resurselor existente și a lacunelor în infrastructura educațională, serviciile de suport și politicile instituționale, pentru a propune soluții concrete care să faciliteze accesul egal la educație și participarea activă a studenților cu dizabilități în mediul academic.

[1] Citat din interviurile desfășurate în cadrul cercetării.

Detalii despre proiectul PACTS – Parteneriat pentru Acces la Cariera Ta de Succes

Proiectul PACTS – Parteneriat pentru Acces la Cariera Ta de Succes, proiect cofinanțat din Programul Educație și Ocupare, este implementat în perioada ianuarie 2025-decembrie 2027 de către Colegiul Tehnic „Petru Mușat” Suceava, ca solicitant, și partenerii: Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava și Asociația GO-AHEAD.

Obiectivul general constă în creșterea accesului și a participării la învățământul terțiar pentru 176 de elevi/absolvenți de liceu din promoțiile ultimilor doi ani școlari anteriori anului școlar în care au intrat în operațiune, care nu au promovat examenul de bacalaureat, din Colegiul Tehnic Petru Mușat Suceava și pentru 175 de studenți de la Universitatea Ștefan cel Mare Suceava, din grupuri și medii defavorizate, prin intervenții de sprijin: informare, consiliere, mentorat, activități remediale, sprijin financiar și workshopuri de dezvoltare a abilităților de studiu, încurajarea comunităților de susținere și accesibilizarea pentru studenții cu dizabilități, pentru a sprijini membrii GT în tranziția către învățământul superior și retenția studenților în învățământul superior până la finalizarea ciclului universitar.

I. ASPECTE METODOLOGICE ȘI STRUCTURA STUDIULUI

Metodologia analizei de nevoi și resurse specifice studenților cu dizabilități în cadrul proceselor educaționale desfășurate în cadrul IÎS, inclusiv admiterea are în vedere obiectivele și etapele analizei, cât și instrumentele de cercetare folosite și aspecte privind aceste instrumente. Metodologia pune bazele analizei cantitative și calitative elaborate în cadrul studiului, cât și include un plan de lucru.

Obiectivele metodologice ale analizei de nevoi sunt:

1. Prezentarea și evaluarea resurselor specifice studenților cu dizabilități în cadrul proceselor educaționale desfășurate în cadrul IÎS, inclusiv în procesele de admitere și finalizare a studiilor, inclusiv lacune în procesul de asigurare a accesibilității studenților cu dizabilități la activitățile de predare, învățare și evaluare din cadrul universității.
2. Identificarea și analiza nevoilor specifice ale studenților cu dizabilități în cadrul proceselor educaționale la nivelul învățământului superior.
3. Elaborarea unor recomandări pentru realizarea unui plan de acțiune în vederea implementării unor măsuri pentru îmbunătățirea accesibilității și a sprijinului acordat.

Etapele analizei de nevoi

Această metodologie își propune să identifice și să evalueze nevoile și resursele specifice ale studenților cu dizabilități în procesul educațional universitar, incluzând procesele de admitere și finalizare a studiilor. Analiza de nevoi va fi fundamentată pe situația Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava, instituția de învățământ superior reprezentând studiul de caz în cadrul analizei.

În vederea elaborării analizei de nevoi au avut loc următoarele etape:

- ETAPA 1

Etapa de documentare a presupus prezentarea strategiilor existente, a legislației, a datelor statistice legate de sistemul educațional, precum și a nevoilor și a resurselor necesare pentru studenții cu dizabilități, pentru a se putea asigura un cadru educațional echitabil tuturor studenților. Tot în această etapă, a fost realizată și evaluarea infrastructurii și resurselor, mai precis inspecția infrastructurii campusului pentru a evalua accesibilitatea clădirilor, sălilor de clasă, laboratoarelor și altor facilități, cât și evaluarea resurselor tehnologice disponibile, cum ar fi software-ul de accesibilitate, echipamentele asistive și platformele e - learning.

- ETAPA 2

Analiza cantitativă a presupus aplicarea unui chestionar privind nevoile și resursele necesare pentru studenții cu dizabilități, cât și a unui chestionar pentru cadrele didactice cu privire la nevoile și resursele necesare pentru studenții cu dizabilități. Scopul a fost stabilirea nevoilor, resurselor necesare, problemelor, dar și oportunităților în ceea ce privește studenții cu dizabilități. Chestionarele au fost diseminate online către cadrele didactice și către studenții universității.

- ETAPA 3

Analiza calitativă a avut în vedere desfășurarea unor interviuri semi-structurate și a unor grupuri de discuție - focus-grupuri, mai precis organizarea de interviuri individuale și grupuri de discuție cu studenții, profesorii și personalul administrativ pentru a obține o perspectivă detaliată asupra provocărilor și resurselor existente.

Analiza datelor colectate se referă la interpretarea acestora pentru a identifica principalele nevoi ale studenților cu dizabilități, cum ar fi necesitatea unor resurse tehnologice specifice,

adaptări curriculare sau suport psihologic. De asemenea, va fi luată în calcul și identificarea lacunelor, mai precis compararea nevoilor identificate cu resursele și serviciile existente pentru a detecta lacunele și zonele care necesită îmbunătățiri.

- Această analiză implică și formularea de recomandări concrete pentru a aborda nevoile și lacunele identificate, cum ar fi achiziționarea de echipamente asistive, formarea personalului sau implementarea unor politici noi de accesibilitate.
- Ultima etapă o reprezintă realizarea unui plan de acțiune, care să includă etapele de implementare, resursele necesare și termenele limită, ce va stabili prioritățile în funcție de impactul potențial asupra studenților și de resursele disponibile.

Planul de acțiune are în vedere alocarea resurselor și monitorizare și evaluare, mai precis stabilirea unui sistem de monitorizare pentru a urmări implementarea soluțiilor și pentru a asigura conformitatea cu planul de acțiune.

Metode de colectare a datelor

Pentru a obține o imagine clară și completă asupra nevoilor și resurselor disponibile, elaborarea analizei de nevoia avut în vedere următoarele instrumente:

- Chestionare aplicate studenților cu dizabilități, cadrelor didactice și personalului administrativ cu răspunsuri anonime.

În perioada aprilie-mai 2025 a fost aplicat online un chestionar cu întrebări închise privind nevoile și resursele necesare pentru studenții cu dizabilități pentru studenți din cadrul Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, la care au răspuns 90 persoane.
Tot în aceeași perioadă a fost aplicat un alt chestionar pentru cadrele didactice cu privire la nevoile și resursele necesare pentru studenții cu dizabilități. La acesta au răspuns 67 profesori și persoane angajate din cadrul Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava.

- Interviuri semi-structurate cu studenți cu dizabilități, coordonatori ai serviciilor de suport și profesori. Scopul interviurilor este de a analiza în profunzime nevoile și măsurile pentru studenții cu dizabilități și pentru a evalua infrastructura și resursele puse la dispoziție pentru acești studenți, cât și potențialele soluții. În luna iunie au fost susținute

3 interviuri semi-structurate cu un student cu dizabilități, un consilier și un psiholog. Au fost respectate confidențialitatea datelor și regulile GDPR.

- Focus grupuri pentru a discuta experiențele studenților și soluțiile posibile. În mai și iunie 2025 au fost organizate 2 focus grupuri online. Unul dintre ele s-a desfășurat cu 8 studenți și unul cu 11 cadre didactice și personal din universități (unde au participat și cadre didactice ce fac parte din managementul facultăților).
- Analiza politicilor și regulamentelor instituționale privind accesibilitatea persoanelor cu dizabilități.
- Analiza nivelului infrastructurii și resurselor educaționale utilizate în cadrul Universității „Ştefan cel Mare” din Suceava. Această analiză se va baza din informațiile primite de la participanții în cadrul cercetării, la interviuri și focus-grupuri, cât și din documente analizate

Domeniile de analiză care au fost luate în calcul în elaborarea instrumentelor de cercetare sunt accesibilitatea fizică și digitală a spațiilor educaționale și a materialelor didactice, adaptarea curriculară și metodele de evaluare personalizate, sprijin psihologic și consiliere academică și barierele întâmpinate în procesul de admitere și finalizare a studiilor, precum și formarea cadrelor didactice pentru lucrul cu studenții cu dizabilități.

Datele colectate au fost analizate cantitativ și calitativ în perioada mai-iulie 2025 cu scopul de a identifica nevoile, tendințele și problemele recurente ale studenților cu dizabilități. Pe baza rezultatelor analizei, au fost formulate recomandări pentru îmbunătățirea accesibilității și a resurselor de sprijin, incluzând măsuri pentru optimizarea proceselor de admitere și finalizare a studiilor.

II. INCLUZIUNEA STUDENȚILOR CU DIZABILITĂȚII ÎN STRATEGII, DOCUMENTE, STUDII ȘI DATE

Acest capitol analizează cadrul strategic internațional, european, național, regional și local privind integrarea persoanelor cu dizabilități, punând accentul pe accesul și incluziunea studenților cu dizabilități în învățământul superior. Scopul capitolului este de a evidenția eforturile realizate la diverse niveluri și de a identifica bune practici și provocări în implementarea acestor strategii.

Integrarea persoanelor cu dizabilități în educație, inclusiv în învățământul superior, este reglementată de un cadru juridic și politic internațional, care promovează drepturile fundamentale, egalitatea de șanse și incluziunea socială. Cele mai relevante documente vor fi trecute în revistă în acest document.

Potrivit Organizației Mondiale a Sănătății (2001), dizabilitatea este reprezentată de orice restricție sau lipsă rezultată în urma unei deficiențe, a capacității, abilității, de a îndeplini o activitate în maniera sau la nivelul considerat în limite normale pentru o ființă umană. [2]

2 Clasificarea internaţională a funcţionării, dizabilităţii şi sănătăţii: CIF, Organizaţia Mondială a Sănătăţii 2004 https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42407/9241545429_rum.pdf;sequence=5

Cadrul internațional

Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CRPD)

Adoptată în 2006 și ratificată de România în 2010, CRPD[3] este principalul instrument internațional care garantează drepturile persoanelor cu dizabilități. Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități reprezintă principalul instrument juridic internaţional de luptă împotriva discriminării persoanelor cu dizabilităţi, constituind un pilon relevant și eficient pentru promovarea și protejarea drepturilor persoanelor cu dizabilități în Uniunea Europeană. Prin prevederile sale, Convenția stipulează în mod clar că persoanele cu dizabilități au dreptul de a participa deplin în toate domeniile vieții, astfel încât să-şi poată îndeplini rolurile în societate, la fel ca toate celelalte persoane.[4]

Articolul 24 subliniază dreptul acestora la educație incluzivă, în toate etapele educaționale, fără discriminare și cu sprijin adaptat nevoilor individuale.

Articolul 24 privind Educația recunoaște dreptul persoanelor cu dizabilități la educație fără discriminare și pe baza egalității de șanse. În același articol se solicită statelor să asigure un sistem educațional incluziv la toate nivelurile, care să ofere sprijin individualizat, metode de predare accesibile, utilizarea limbajului semnelor, Braille, și alte forme de comunicare alternativă. De asemenea, în cadrul docuemntului, se promovează accesul la învățământ superior, formare profesională, educație pentru adulți și învățare pe tot parcursul vieții.

Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă

Obiectivul de Dezvoltare Durabilă (ODD)[5] vizează asigurarea unei educații incluzive și echitabile de calitate. Indicatorii asociați includ accesul persoanelor cu dizabilități la învățământul superior și la medii de învățare sigure și favorabile.

3 CONVENŢIE din 26 septembrie 2007privind drepturile persoanelor cu dizabilităţi, publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 792 din 26 noiembrie 2010https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/123948

4 Ghid Reflectarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități în pregătirea și implementarea programelor și proiectelor cu finanțare nerambursabilă alocată României în perioada 2021-2027- https://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2022/08/Ghid-Conventie-ONU-dizabilitati.pdf

ODD 4 – Educație de calitate:

„Asigurarea unei educații de calitate incluzive și echitabile și promovarea oportunităților de învățare pe tot parcursul vieții pentru toți."

Fig. 1 - Ilustrație preluată de pe site-ul Organizației Națiunilor Unite (UN), secțiunea „Sustainable Development Goals", disponibilă la adresa: https://sdgs.un.org/goals. Data accesării: 1.11.2025

ODD 10 – Inegalităţi reduse:

Reducerea inegalităţilor în interiorul ţărilor şi de la o ţară la alta.

Fig. 2 - Ilustrație preluată de pe site-ul Organizației Națiunilor Unite (UN), secțiunea „Sustainable Development Goals", disponibilă la adresa: https://sdgs.un.org/goals. Data accesării: 1.11.2025

Agenda 2030 cuprinde cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD)[6], reunite informal şi sub denumirea de Obiective Globale. Prin intermediul Obiectivelor Globale, se stabileşte o agendă de acţiune ambiţioasă pentru următorii 15 ani în vederea eradicării sărăciei extreme, combaterii inegalităţilor şi a injustiţiei şi protejării planetei până în 2030.

Reglementări UNESCO privind educația incluzivă

UNESCO este un actor-cheie în promovarea educației pentru toți[7]. Prin diverse documente și inițiative, susține integrarea elevilor și studenților cu dizabilități în sistemele educaționale. Declarația de la Salamanca (1994)[8] propune orientări pentru educația incluzivă, afirmând că școlile trebuie să își adapteze metodele și organizarea pentru a răspunde nevoilor tuturor copiilor, inclusiv celor cu dizabilități. Documentul este considerat un punct de plecare esențial pentru politicile moderne de incluziune.

5 https://sdgs.un.org/goals

6 Ministerul Afacerilor Externe- Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă - https://www.mae.ro/node/35919

7 https://www.unesco.org/reports/gem/2020/inclusion - Raport UNESCO 2020 – Educație și incluziune

8 https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427

Raportul UNESCO 2020 Global Education Monitoring– "Inclusion and Education"[9] sublinează că excluziunea în educație persistă, în special pentru elevii și studenții cu dizabilități. Același document afirmă că doar 41% dintre țările lumii menționează explicit incluziunea în politicile privind învățământul superior.

Cadrul European

Strategia Europeană pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități 2021–2030

Această strategie[10] promovează participarea deplină a persoanelor cu dizabilități în toate domeniile vieții. În domeniul educației, se susține dezvoltarea unui Spațiu European al Educației incluziv până în 2025, cu măsuri specifice pentru facilitarea accesului la învățământul superior.

Strategia sprijină tranzițiile ecologice și digitale și o Europă sănătoasă, contribuind la o UE durabilă, rezistentă, inovatoare și echitabilă. Aceasta face parte din planul de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale. Strategia este concepută pentru a consolida rolul Europei ca partener global în combaterea inegalităților, atingerea Obiectivelor ONU de dezvoltare durabilă și promovarea drepturilor omului.

Strategia pe 10 ani stabilește inițiative-cheie în jurul a patru teme principale.

7 https://www.unesco.org/reports/gem/2020/inclusion - Raport UNESCO 2020 – Educație și incluziune

8 https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427

9 https://www.unesco.org/gem-report/en/inclusion

10 https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/summary/strategy-for-the-rights-of-persons-with-disabilities.html

1 **Accesibilitatea ca factor favorizant al drepturilor, autonomiei și egalității**

Accesibilitatea este o condiție prealabilă pentru participarea la societate și la economie în condiții de egalitate cu ceilalți.

2 **Drepturi ca cetățeni ai UE:**

Persoanele cu handicap au același drept ca ceilalți cetățeni ai UE de a se muta în altă țară sau de a participa la viața politică.

3 **Acces egal și nediscriminare**

Strategia își propune să protejeze persoanele cu handicap de orice formă de discriminare și violență. Aceasta își propune să asigure șanse egale și acces, inclusiv:

- îmbunătățirea accesului la justiție, protecție juridică, libertate și securitate;
- asigurarea accesului egal la protecție socială, asistență medicală, educație și bunuri și servicii, inclusiv locuințe;
- furnizarea de educație incluzivă și accesibilă;
- asigurarea unui acces durabil și egal la asistență medicală de înaltă calitate, inclusiv reabilitarea și prevenirea legate de sănătate;
- îmbunătățirea accesului la artă și cultură, recreere, agrement, sport și turism;
- încurajarea participării la procesul democratic;
- asigurarea de locuințe accesibile și incluzive;
- îmbunătățirea accesibilității clădirilor și a comunicațiilor;
- participarea la învățarea continuă;
- dezvoltarea de noi competențe pentru noi locuri de muncă;
- promovarea accesului la locuri de muncă de calitate și durabile;
- realizarea proceselor de selecție, recrutare, angajare și reținere care susțin persoanele cu handicap.

4 **Viață independentă și autonomie**

Persoanele cu handicap au dreptul de a trăi independent și de a alege unde și cu cine doresc să trăiască. Pentru a sprijini viața independentă și incluziunea în comunitate, Comisia lansează

o inițiativă de îmbunătățire a serviciilor sociale pentru persoanele cu handicap, concentrându-se pe:

- asigurarea unei calități decente a vieții;
- furnizarea de servicii sociale și de angajare de calitate;
- dezvoltarea vieții independente;
- consolidarea serviciilor comunitare.

Programul Erasmus+

Programul Erasmus+[11] include linii de finanțare dedicate sprijinirii mobilității studenților cu dizabilități, oferind sprijin financiar și adaptări pentru participarea lor egală la schimburile educaționale internaționale.

Prin semnarea Cartei Universitare Erasmus, fiecare instituție de învățământ superior se angajează să asigure acces și oportunități egale participanților din toate categoriile. Astfel, studenții și angajații cu probleme de sănătate fizică sau mintală au dreptul la serviciile de sprijin pe care instituția gazdă le oferă propriilor studenți și angajați[12].

Pentru a facilita accesul echitabil și participarea activă a persoanelor cu mai puține oportunități, au fost dezvoltate măsuri și strategii de incluziune și diversitate care abordează barierele de ordin fizic, medical, educațional, cultural, social, economic, discriminatoriu și geografic.

Cadrul Național

În România, Autoritatea Naţională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilităţi este autoritatea centrală română, în subordinea Ministerului Muncii, Familiei, Tineretului și Solidarității Sociale cu rol în coordonarea activităţilor de protecţie şi promovare a drepturilor

11 https://erasmus-plus.ec.europa.eu/ro/about-erasmus/what-is-erasmus

12 https://erasmus-plus.ec.europa.eu/ro/opportunities/opportunities-for-individuals/students/students-and-staff-with-physical-mental-or-health-related-conditions

persoanelor cu dizabilităţi, elaborarea politicilor, strategiilor şi standardelor în domeniul protecţiei şi promovării drepturilor persoanelor cu dizabilităţi, asigurarea urmăririi aplicării reglementărilor din domeniul propriu şi controlul activităţilor de protecţie şi promovare a drepturilor persoanelor cu dizabilităţi.[13]

Legi relevante

Legea Educației Naționale 1/2011[14] prevede dreptul la educație pentru toate persoanele, inclusiv cele cu dizabilități. Începând cu 2011, instituțiile de învățământ superior trebuie să adopte politici și să ofere servicii de sprijin pentru studenții cu dizabilități.

Legea Educației Naționale nr. 1/2011 (cu modificările și completările ulterioare) conține mai multe prevederi referitoare la drepturile și sprijinul acordat persoanelor cu dizabilități în sistemul de educație din România. Persoanele cu cerințe educaționale speciale (CES) și dizabilități au dreptul la educație, la toate nivelurile și formele, în unități de învățământ de masă sau în unități specializate. Statul garantează integrarea școlară și socială a persoanelor cu dizabilități. Legea interzice discriminarea și obligă instituțiile să asigure adaptări rezonabile pentru a facilita accesul egal. De asemenea, se prevăd măsuri pentru eliminarea barierelor fizice și informaționale. Elevii și studenții cu dizabilități pot beneficia de profesori de sprijin, consilieri, logopezi, psihologi și alte servicii educaționale complementare.

Articole relevante din lege sunt Art. 12 – principiul egalității de șanse, Art. 51 – dreptul la educație incluzivă, Art. 70 – formele de sprijin pentru elevii cu CES și Art. 72 – sprijinul logistic și uman pentru învățământul special și special integrat.

Cheltuielile pentru integrarea și sprijinul educațional al persoanelor cu dizabilități sunt acoperite din bugetul de stat. De altfel, există fonduri dedicate adaptării materialelor didactice, dotărilor și accesibilizării infrastructurii.

14 https://www.edu.ro/sites/default/files/legea-educatiei_actualizata%20august%202018.pdf (cu completări)

Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023[15] prevede că misiunea învățământului preuniversitar este aceea de asigurare a condițiilor și a cadrului necesar pentru atingerea potențialului de dezvoltare al fiecărui beneficiar primar al educației, atât din punct de vedere cognitiv, socio-emoțional, profesional, civic, cât și în domeniul antreprenoriatului, astfel încât acesta să participe activ și creativ la dezvoltarea societății, având sentimentul apartenenței naționale și europene. Idealul educațional al școlii românești constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial, pentru participarea cetățenească activă în societate, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii.

Legea învățământului superior nr. 199/2023[16] are în vedere faptul că misiunea învățământului superior este de a genera, certifica și transfera cunoaștere, prin:

- formarea inițială și continuă de tip universitar și postuniversitar, în scopul dezvoltării profesionale și personale a studenților, studenților-doctoranzi și cursanților, precum și în vederea inserției pe piața muncii a absolvenților și satisfacerii nevoii de competență a mediului socioeconomic;
- cercetarea științifică, dezvoltarea, inovarea și transferul tehnologic, prin creația individuală și colectivă, relevante pentru progresul cunoașterii și mediul socioeconomic;
- implicarea în comunitate, prin desfășurarea unor activități comune în beneficiul instituției de învățământ superior și al mediului social, economic și cultural.

Conform Legii invățământului superior, art 121, promovarea instituţiei de învăţământ superior centrate pe student se bazează pe mai multe principii printre care și:
(1) Studenţii sunt consideraţi parteneri ai instituţiilor de învățământ superior şi membri egali ai comunităţii academice.

15 https://edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2023/Legi_educatie_Romania_educata/legi_monitor/Legea_invatamantului_preuniversitar_nr_198.pdf

16 https://edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2023/Legi_educatie_Romania_educata/legi_monitor/Legea_invatamantului_superior_nr_199.pdf

(2) În învăţământul superior sunt promovate principiile învăţământului centrat pe student, punându-se accentul pe student şi pe nevoile sale de învăţare.
(3) Învăţământul superior asigură oportunităţi echitabile tuturor studenţilor, în concordanţă cu potenţialul şi aspiraţiile lor.

În plus art 129 precizează:
(1) Statul susţine studenţii cu probleme şi nevoi sociale, precum şi pe cei cu dizabilităţi.
(2) Educaţia persoanelor cu tulburări specifice de învăţare, respectiv dislexie, disgrafie, discalculie, este asigurată prin metode psihopedagogice consacrate şi prin abordare adecvată, potrivit legii.
(10) Studenţii cu dizabilităţi fizice au dreptul să aibă acces adaptat acestora în totalitatea spaţiilor universitare, la asigurarea unui interpret în limbaj mimico-gestual, precum şi la condiţii adecvate pentru desfăşurarea normală a activităţilor academice, sociale, culturale şi administrative în cadrul instituţiilor de învăţământ superior.

Normele privind accesibilizarea învăţământului superior pentru persoanele cu dizabilităţi se aprobă prin ordin al ministrului educaţiei.
(11) Statul şi instituţiile de învăţământ superior trebuie să asigure acces echitabil pentru toţi studenţii la oportunităţi de învăţare oferite de programe de mobilitate naţionale şi internaţionale şi să întreprindă măsuri active împotriva obstacolelor în ceea ce priveşte mobilitatea fizică sau virtuală a studenţilor în situaţii de risc, a celor cu dizabilităţi sau a celor netradiţionali. Procesul de internaţionalizare poate fi susţinut şi prin includerea în cadrul activităţilor de învăţare, predare şi cercetare a unor componente care presupun colaborarea în format online.
Ordinul MEN nr. 6134/2016[17] reglementează facilitățile pentru studenții cu cerințe educaționale speciale (CES), inclusiv adaptarea examenelor, asigurarea de echipamente asistive și accesibilizarea spațiilor.

17 https://www.edu.ro/sites/default/files/Ordin-cadru%206.134_2016%20interzicere%20segregare.pdf

Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă” 2022-2027

Această strategie[18] urmărește creșterea accesului la educație, ocupare și servicii pentru persoanele cu dizabilități. Strategia națională „O Românie echitabilă” 2022–2027” este documentul principal care ghidează politicile publice privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Un obiectiv major este promovarea unei educații inclusive și asigurarea sprijinului necesar în învățământul superior. Strategia subliniază necesitatea creării unui sistem de educație incluziv, de la grădiniță până la universitate. De aceea, se urmărește adaptarea universităților, infrastructurii și programelor la nevoile studenților cu dizabilități.

În cadrul documentului se punctează faptul că toți copiii și tinerii cu dizabilități au dreptul la educație de calitate în grădinițe, școli primare și gimnaziale, licee, școli profesionale și tehnice din comunitățile lor și, de asemenea, să urmeze o facultate.

Nu este suficient ca elevii cu dizabilități doar să meargă la școală, ei trebuie să o facă în condiții adaptate nevoilor lor, pentru a putea învăța la fel ca ceilalți elevi. Pentru a urma o facultate, persoanele cu dizabilități ar trebui să poată accesa toate resursele generale oferite de facultăți tuturor studenților. De asemenea, au nevoie de camere în cămin special adaptate pentru nevoile lor.

Studenții cu dizabilități trebuie să beneficieze de adaptări rezonabile: echipamente asistive, materiale accesibile, consiliere și sprijin psihopedagogic.Un obiectiv explicit este creșterea numărului de tineri cu dizabilități care finalizează învățământul superior. Strategia recunoaște faptul că participarea lor la învățământul superior este încă scăzută.

Totodată, documentul subliniază faptul că „Accesul persoanelor cu dizabilități la educația terțiară în România este foarte limitat. O cercetare realizată la nivel european[19] estimează că la nivelul anului 2017, doar 7% dintre studenții din România declară că au o dizabilitate,

18 Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă” 2022-2027 - https://anpd.gov.ro/strategia2022-2027/#/

afecțiune cronică sau alte limitări de natură funcțională. Valoarea este cea mai scăzută dintre cele înregistrate în celelalte țări europene (și mult mai mică decât cea din țări ca Olanda (36%), Finlanda (28%) sau Suedia (27%). Prezența studenților cu dizabilități în învățământul superior este în realitate chiar mai scăzută. Dintre cei care se identifică ca persoane cu dizabilități, 43% declară că dizabilitatea pe care o au nu îi limitează deloc în activitățile de învățare. De asemenea, peste jumătate dintre studenții cu limitări în desfășurarea studiilor (56%) spun că nu au nevoie sau nu își doresc niciun sprijin din partea autorităților pentru a-și putea realiza studiile universitare."

Principii privind persoanele cu dizabilități

Principiul Nediscriminării este transpus în Ordonanța de Guvern nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare în legislația românească.[20]
Art. 2.1 Prin discriminare se înţelege „orice deosebire, excludere, restricţie sau preferinţă, pe bază de rasă, naţionalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenenţă la o categorie defavorizată, precum şi orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoaşterii, folosinţei sau exercitării, în condiţii de egalitate, a drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social şi cultural sau în orice alte domenii ale vieţii publice."

Principiul accesibilității se regăsește în Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap.[21]
Principiul accesibilității persoanelor cu handicap este un concept central în politicile de incluziune socială și drepturile omului, având ca scop asigurarea accesului egal la

19 Sursa: Eurostudent. Din totalul țărilor membre UE, nu au fost cuprinse în cercetare Belgia, Bulgaria, Cipru, Grecia, Luxemburg și Spania.

20 https://legislatie.just.ro/public/detaliidocument/24129

21 https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/77815

oportunități, resurse și servicii pentru persoanele cu dizabilități. Acest principiu impune ca mediul construit, informațiile, tehnologia și serviciile să fie adaptate pentru a facilita participarea activă și independentă a persoanelor cu dizabilități în toate aspectele vieții.

Conform, Legii 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap:

- Art. 4 „Autoritățile publice, furnizorii de servicii sociale, reprezentanții societății civile, precum și persoanele fizice și juridice responsabile de aplicarea prezentei legi au obligația să promoveze, să respecte și să garanteze drepturile persoanei cu handicap,[..]"
- Art. 62.1 „Clădirile de utilitate publică, căile de acces, clădirile de locuit construite din fonduri publice, mijloacele de transport în comun și stațiile acestora, taxiurile, vagoanele de transport feroviar pentru călători și peroanele principalelor stații, spațiile de parcare, străzile și drumurile publice, telefoanele publice, mediul informațional și comunicațional vor fi adaptate conform prevederilor legale în domeniu, astfel încât să permită accesul neîngrădit al persoanelor cu handicap"

În temeiul dreptului UE, protecția împotriva discriminării în ceea ce privește accesul la educație a fost reglementată inițial în contextul liberei circulații a persoanelor în temeiul articolului 12 din Regulamentul nr. 1612/68, care vizează în special copiii lucrătorilor. Articolul 14 din Carta drepturilor fundamentale a UE garantează dreptul la educație și la formare continuă și profesională. Jurisprudența CJUE cu privire la educație vizează în special accesul egal la instituții de învățământ din alt stat membru și accesul egal la finanțarea educației.[22]

În contextul digitalizării educației, accesibilitatea digitală devine crucială pentru incluziunea studenților cu dizabilități. Web Content Accessibility Guidelines (WCAG)[23] este un set de standarde tehnice globale pentru crearea de conținut web accesibil pentru persoane cu diverse tipuri de dizabilități (vizuale, auditive, motorii, cognitive).

22 Manual de drept european privind nediscriminarea Ediția 2018 - Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2019, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-handbook-non-discrimination-law-2018_ro.pdf ISBN 978-92-871-9837-2, pag 143

Aceste standarde sunt recomandate universităților și platformelor educaționale pentru a facilita accesul egal la resurse online.

Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2022— 2027

Strategia[24] este orientată spre investițiile în oameni (persoane vulnerabile și în nevoie, copii, tineri, adulți, persoane vârstnice etc), educație și formare, protecție socială și totodată spre prevenție. Strategia propune un cadru care să asigure oportunități și egalitatea de șanse necesare pentru ca aceștia să-și poată maximiza potențialul de care dispun pentru o dezvoltare personală armonioasă, inserție stabilă pe piața muncii și îmbătrânire activă și nu în ultimul rând, incluziune socială. Pentru combaterea fenomenului sărăciei și excluziunii în rândul copiilor 0-17 ani, care, similar de altfel tuturor țărilor din Uniunea Europeană, rămâne cel mai vulnerabil grup, actuala Strategie continuă, prin consolidare, abordarea simultană atât a sărăciei copiilor, cât și pe cea a adulților din aceeași gospodărie utilizată în cadrul strategiei anterioare 2015-2020, punând însă accent pe promovarea transversală a acestei abordări, la nivelul tuturor obiectivelor sale strategice.

În egală măsură, Strategia are ca obiective, prin măsuri integrate, rezultate care să reflecte reducerea decalajelor mari manifestate între mediul rural și cel urban, precum și progresul social și la nivelul zonelor sărace și a comunităților marginalizate socioeconomic, inclusiv la nivelul așezărilor informale reglementate de legislația românească.

23 https://www.w3.org/TR/WCAG21/

24 Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2022— 2027- https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMSS/Anexa_HG_440_2022_MO_Partea_I_359Bis.pdf

Cadrul Regional

La nivel regional, strategiile sunt adesea derivate din strategiile naționale, dar pot include inițiative specifice finanțate prin fonduri europene sau prin parteneriate cu ONG-uri. De exemplu, programele derulate prin Agențiile de Dezvoltare Regională vizează infrastructura accesibilă în campusurile universitare. Parteneriatele dintre universități și Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC) susțin consilierea și sprijinul psihopedagogic pentru studenți cu dizabilități.

Agenția pentru Dezvoltare Regională (ADR) Nord-Est, conform Ghidului privind integrarea principiilor orizontale din cadrul Programului Regional Nord-Est 2021–2027[25] prevede obligația proiectelor finanțate regional de a include spații fizice accesibile (rampă, lift etc.), materiale informaționale adaptate (format accesibil, comunicații alternative), infrastructură digitală accesibilă. Astfel, pentru a da persoanelor cu dizabilități posibilitatea să trăiască independent, sunt luate, potrivit documentelor, măsurile adecvate pentru a asigura acestor persoane accesul, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic, la transport, informație și mijloace de comunicare.

Cadrul Local

Mai multe universități din România au implementat politici de incluziune pentru studenții cu dizabilități, cum ar fi centre de sprijin pentru studenți cu dizabilități, adaptarea metodelor de predare și evaluare și programe de formare pentru cadrele didactice în pedagogie incluzivă.

Primăriile, în colaborare cu universitățile, pot sprijini accesibilizarea transportului public și a clădirilor, precum și integrarea tinerilor cu dizabilități în viața comunității.
De asemenea, Normele din 22 mai 2024[26], aprobate prin Ordinul nr. 4.481/22.05.2024, pentru accesibilizarea învățământului superior pentru persoanele cu dizabilități, publicate în

25 Ghidul privind integrarea principiilor orizontale - https://regionordest.ro/wp-content/uploads/2023/09/Ghid-principii-orizontale-v2.pdf

26 https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/283315

Monitorul Oficial nr. 496 din 29 mai 2024 au în vedere operaționalizarea dreptului la educație egală, nediscriminatorie, pentru studenții cu dizabilități și nevoi educaționale speciale, asigurând acces inclusiv și servicii educaționale adaptate. Conform documentului, instituțiile de învățământ superior pot crea structuri administrative sau centre de incluziune, cu personal specializat (psihopedagogi, interpreți în limbaj mimico-gestual, semne), gratuite pentru studenți. Cadrele didactice trebuie formate continuu pentru a adapta metodele de predare și evaluare conform nevoilor studenților cu dizabilități. De altfel, instituțiile pot colabora cu ONG-uri reprezentative și adoptă reguli interne pentru educație incluzivă și accesibilă. Fiecare instituție elaborează o strategia proprie de incluziune și accesibilizare.

Universitatea Babeș-Bolyai are un Centrul pentru Studenţii cu Dizabilităţi (BSD)- Learning to care, care for learning. CSD facilitează şi sprijină includerea studenţilor cu nevoi diverse de învăţare în viaţa universitară, identificarea acestor nevoi, precum și informarea cadrelor didactice cu privire la nevoile de învățare ale studenților cu dizabilități. Valorile promovate la nivel de Centru sunt grijă, incluziune, diversitate, respect, centrare pe nevoile persoanei, accesibilitate și colaborare.[27]

Universitatea din București și-a afirmat angajamentul instituțional față de misiunea socială de a asigura un mediu educațional accesibilizat, incluziv și tolerant și de a veni în întâmpinarea nevoilor studenților cu dizabilități în încercarea de a elimina barierele de acces la învățământul superior pentru grupurile vulnerabile. Astfel, au fost adoptate o serie de măsuri menite să susțină tinerii cu nevoi speciale în accesarea pe deplin a oportunităților și a serviciilor administrative și educaționale oferite de Universitatea din București.[28]

În Raportul Accesul în învățământul superior (UEFISCDI, 2021) se menționează că accesul în învățământul superior reprezintă o etapă importantă pentru succesul sistemului de învățământ reprezentând un indicator extrem de relevant pentru descrierea evoluției

27 https://bsd.centre.ubbcluj.ro/pentru-studenti/

28 https://unibuc.ro/student-ub/suport-pentru-studentii-cu-dizabilitati-si-cerinte-educationale-speciale/

29 https://uefiscdi.gov.ro/resource-824105-policy-brief-accessul-in-is.pdf

societății în ansamblu. Documentul prezintă într-o manieră detaliată, pierderile de capital uman pe care România le are între ciclul secundar superior și cel terțiar. În mai puțin de 18 luni în sistemul de învățământ românesc există pierderi uriașe. Dacă la începutul anului școlar 2017-2018 erau înscriși 149.686 de elevi în clase terminale din învățământul secundar superior, doar 66.849 dintre ei erau studenți la 1 ianuarie 2019 într-o universitate românească. Astfel, doar 44,66% elevii din clasele terminale ajung să-și continue studiile universitare. Dacă luăm în considerare și rata de abandon pentru această generație, doar 50,495 de studenți din această generație mai erau înscriși în anul 3, aceștia reprezentând 33,74% din generatia analizată. Deși mai sunt foarte puține licee în mediul rural, un număr scăzut de elevi reușește să ajungă în învățământul superior. Astfel, din totalul de 9.594 de elevi din unități de învățământ din mediul rural, doar 15,62% dintre aceștia au devenit studenți în anul universitar 2018-2019 (în comparație cu 44,66% - rata națională de înscriere în învățământul superior a elevilor din clase terminale). O altă sursă mare de pierderi este filiera tehnologică a învățământului preuniversitar. Din cei 60.110 care au urmat studiile secundare superioare, înscriși în clase terminale la filiera tehnologică, doar 20,34% dintre ei au devenit studenți în anul universitar 2018-2019. În ceea ce privește accesul în învățământul superior, se constată o serie de disparități geografice, atât din punct de vedere al mediului in care elevii trăiesc sau urmează cursurile din învățământul preuniversitar cât și din punct de vedere al regiunii geografice și al județului.

Câteva date statistice

Conform raportului „Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități în România”[30], multe persoane cu dizabilități nu urmează o facultate, iar facultățile nu oferă condiții potrivite pentru studenții cu dizabilități. Astfel, „puține persoane cu dizabilități învață în facultățile din România. Doar 7% din studenții români declară că au o dizabilitate, afecțiune cronică sau alte limitări de natură funcțională, în timp ce în unele țări europene procentul este de peste 20%.”

30 Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități în România, raport realizat de realizat de Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare/Banca Mondială, București 20211, ISBN 978-973-0-35208-5, https://anpd.gov.ro/web/wp-content/uploads/2023/01/Diagnoza-situatiei-persoanelor-cu-dizabilitati-in-Romania.pdf

Totodată, potrivit documentului, „mai puțin de jumătate din universități au politici speciale pentru studenții cu dizabilități, cât și cele mai multe dintre clădirile universităților nu sunt adaptate corespunzător.”, iar „studenții cu dizabilități nu au locuri rezervate în 5 din 6 universități.”[31]

Potrivit unui studiu ANOSR[32], „tinerii cu dizabilități sunt printre cei pierduți cel mai rapid din sistemul de învățământ formal. Astfel, deși la momentul actual 3,79% din populație are o anumită dizabilitate, raportat la populația studenților procentul scade până la 1,3%. De asemenea, România se află la coada Europei cu privire la numărul de studenți cu probleme de sănătate și dizabilități înmatriculați.”

Accesul tinerilor cu dizabilități la învățământ terțiar rămâne scăzut, fapt confirmat de multiple surse, ceea ce arată că există o nevoie clară de extindere a programelor de sprijin – burse, mentori, adaptări fizice și digitale – pentru a mări participarea. Lipsesc studiile și date sistematice privind studenții cu dizabilități.

În Raportul privind starea Învățământului Superior din România 2023-2024[33], printre direcțiile de dezvoltare a învățământului superior 2025 se numără și: Îmbunătățirea echității și a incluziunii în învățământul superior, care se referă la creșterea retenției școlare a studenților, prin oferirea de pachete de sprijin celor cu risc crescut de abandon, servicii de consiliere, cazare și masă gratuite, burse sociale și de performanță dedicate studenților cu dizabilități, studenților de etnie romă ș.a. și stimularea accesului la învățământul universitar al tinerilor cu oportunități reduse, inclusiv al celor cu dizabilități, al celor care locuiesc în zone rurale sau izolate, care se confruntă cu dificultăți socio-economice inclusiv prin formularea de propuneri

31 Idem 28, pag 260.

32 Studenții cu dizabilități din România – momentul să spunem stop ignoranței - https://anosr.ro/anosr/studentii-cu-dizabilitati-din-romania-momentul-sa-spunem-stop-ignorantei/

33 Raportul privind starea Învățământului Superior din România 2023-2024 - https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2024/div/Rapoarte_sistem/Raport_Stare_invatamant_superior_2023-2024.pdf

privind fundamentarea cifrei de școlarizare, aprobarea actelor normative aferente și repartizarea locurilor către universități, implementarea Apelului competitiv Primul student în familie, finanțat din Programul Educație și Ocupare și asigurarea/ creșterea numărului de locuri pentru tineri de etnie roma; ➢ locuri rezervate pentru tineri cu dizabilități/ CES.

Carta Universității ”Ștefan cel Mare” din Suceava

Numărul studenților cu dizabilități din cadrul Universității ”Ștefan cel Mare” din Suceava este de aproximativ 72 de studenți, iar aceștia primesc bursă socială.

Carta Universității din Suceava[34] are câteva articole cheie care susțin lupta împotriva discriminării și principiul accesibilității.

Integrarea acestora se bazează pe principiul nediscriminării, parte a principiului egalității, care garantează tuturor membrilor comunității universitare drepturi egale, interzicând orice formă de discriminare pe criterii de rasă, sex, religie, dizabilitate sau origine socială.

Carta Universității USV interzice discriminarea (Art. 79), prevede drepturi specifice pentru studenții cu dizabilități (Art. 80–81) și detaliază o serie de beneficii concrete: acces la educație de calitate, mobilități interne și externe, sprijin financiar și academic, suport psihopedagogic, acces gratuit la materiale didactice, consiliere profesională, metode alternative de examinare și trasee de învățare flexibile.

Confidențialitatea informațiilor sensibile, inclusiv a statusului de dizabilitate, este protejată (Art. 108), iar egalitatea de șanse este explicit garantată și aplicată (Art. 109), întreaga comunitate având obligația de a preveni și combate orice tratament discriminatoriu.

În plus, se subliniază că educația formală este esențială pentru tinerii cu dizabilități, ajutându-i să-și dezvolte abilități profesionale, să continue studiile în învățământul terțiar și să își asigure o viață independentă și o integrare reală pe piața muncii.

34 https://usv.ro/resurse/carta-usv/

Articol relevant este Art. 80. Drepturile studentului cu dizabilități fizice în desfășurarea activităților academice și a celor sociale și culturale sunt prevăzute în legislația în vigoare.

Articol privind egalitatea de șanse:

Art. 109. (1) În USV se aplică principiul nediscriminării și egalității de șanse.

Membrii USV vor fi tratați drept, corect și echitabil, fără discriminare. Se interzice orice tratament discriminatoriu față de o persoană, care urmărește sau conduce la încălcarea ori limitarea drepturilor persoanei respective pe baza rasei, sexului și orientării sexuale, a vârstei, dizabilității, naționalității, etniei, religiei, categoriei sociale, stării materiale sau mediului de proveniență.

(2) Membrii comunității universitare trebuie să promoveze nediscriminarea și egalitatea de șanse privind accesul la studii, la angajare și la programe, pentru eliminarea conflictelor de interese, pentru prevenirea și combaterea oricărei forme de corupție și de favoritism.

(3) Membrii comunității universitare vor evita și vor elimina conflictele de interese de natură să afecteze judecățile și evaluările corecte, precum și obiectivitatea acțiunilor membrilor comunității.

(4) Cadrele didactice, de cercetare și personalul auxiliar vor putea desfășura activități în alte instituții de învățământ numai cu acordul universității. Această prevedere se referă și la contracte individuale sau colective de cercetare încheiate cu terțe persoane sau instituții.

(5) Folosirea ca bază de învățământ a entităților și organizațiilor private aparținând membrilor comunității academice este permisă numai cu avizul Senatului USV.

(6) Întreaga comunitate academică, angajații și studenții au obligația morală de a aduce la cunoștința rectoratului orice caz, act sau fenomen de corupție legat de activitatea din USV.

Elevii și tinerii cu dizabilități au nevoie cu prioritate de educație formală pentru a le dezvolta abilități profesionale și/sau să le faciliteze tranziția către educația terțiară. Accesul la sistemul de educație formală le va facilita integrarea pe piața muncii și o viață independentă.[35]

Dotări relevante ale Universității ”Ștefan cel Mare” din Suceava

Tabel 1. Infrastructura pentru persoanele cu dizabilități motorii din cadrul Universității ”Ștefan cel Mare” din Suceava

Nr crt.	CLĂDIRI	RAMPĂ	LIFT	RAMPĂ INTERIOARĂ DE ACCES
1	Corp A	Da	-	Da
2	Corp B	Da	-	-
3	Corp C	Da	-	-
4	Corp D	Da	Da	-
5	Corp E	-	Da	-
6	Corp F	Da	-	-
7	Corp G	-	-	-
8	Corp H	-	-	-
9	Corp J	Da	Da	-
10	Corp K	Da	Da	-
11	Corp L	Da	-	-
12	Corp M	Da	-	-

35 Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități în România - https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2021/02/d33436aea4d25cb09b84ed9bafaa320c.pdf , pag 33.

Nr crt.	CLĂDIRI	RAMPĂ	LIFT	RAMPĂ INTERIOARĂ DE ACCES
13	Corp N	-	-	-
14	Căminul 1	Da	-	-
15	Căminul 2	Da	-	-
16	Căminul 3	Da	-	-
17	Căminul 4	Da	-	-
	Căminul 6	Da	-	-
19	Cantina Restaurant	Da	-	Da

Universitatea ”Ștefan cel Mare” din Suceava are 20 de clădiri, dintre care 16 sunt dotate cu rampe de acces în exterior, 4 cu lift și doar 2 cu rampă interioară de acces. Trei dintre clădiri (Corp G, Corp H și Corp N) nu au niciun echipament de acces.

Referitor la resursele online, studenții au mai multe instrumente pe care le pot folosi, care pot fi consultate pe website- https://usv.ro/resurse/resurse-online/. Faptul că toate detaliile resurselor se află în același loc reprezintă un sprijin pentru studenți.

Resurse Digitale	Detalii
Acces email Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava	@usm.ro – Google Workspace for Education @usv.ro – Google Workspace for Education @student.usv.ro – Google Workspace for Education
Grupuri Google Workspace	Grupuri Google Workspace – https://groups.google.com/ Vă rugăm accesați pagina cu adresa dumneavoastră de email @usm.ro Grupurile Google Workspace sunt destinate uzului intern şi nu au un caracter public.

Resurse Digitale	Detalii
	• Mesajele adresate grupurilor Google Workspace trebuie să se refere exclusiv la activitatea profesională a structurii căreia îi este asociat grupul. • Toate grupurile Google Workspace din cadrul USV sunt moderate. • Vă rugăm evitaţi trimiterea pe grupuri a fişierelor ataşate. Când este absolut necesar vă rugăm să vă asiguraţi că dimensiunea acestora este cât mai redusă posibil.
Acces situatie scolară	Studenții sunt invitați să folosească tutorialul de la adresa: https://scti.usv.ro/resurseeducationale/acces-situatie-scolara-scolaritate-usv/
Acces la intranet prin VPN	Accesul din afara rețelei USV se face momentan doar prin activarea mai întâi a unei conexiuni VPN securizate conform tutorialului: https://scti.usv.ro/acces-internet/access-la-intranet-usv-prin-vpn/ Pentru suport tehnic (legat de useri și parole) se poate utiliza adresa email: scolaritate @ usv.ro
Acces resurse educaţionale	Pentru identificarea numelui de utilizator cu care se pot accesa resursele educaționale USV (eEducație și Scolaritate) poate fi folosită interfața aplicației disponibilă la adresa: http://scti-old.usv.ro/ADusers/
Platforme educaționale online	– Google Workspace for Education Accesul studenților se face inițial cu aceleași conturi AD/Școlaritate, după care se va alege o parolă individuală nouă pentru acces ulterior. Conturile @student.usv.ro sunt valabile pe toată perioada înscrierii la USV ca student/masterand/doctorand și se pot utiliza împreună cu toate serviciile Google – Gmail, Meet, Classroom, Drive, Calendar etc. Cadrele didactice și angajații pot solicita conturi organizaționale în domeniul @usm.ro. – Microsoft Office 365 Education Accesul studenților și cadrelor didactice/angajați se face la adresa Office.com cu aceleași conturi AD/Școlaritate. Sunt disponibile aplicațiile Teams, Skype și suita Office 365.

Resurse Digitale	Detalii
Baze de date articole	• Pentru mai multe detalii studenții consultă pagina https://biblioteca.usv.ro/resurse_web/ • Acces baze de date fără VPN: https://www.e-nformation.ro/intrebari-frecvente
Învățământ la distanță	Pentru mai multe detalii studenții pot vizualiza pagina https://id.usv.ro/

III. PERSPECTIVA CADRELOR DIDACTICE PRIVIND NEVOILE STUDENȚILOR CU DIZABILITĂȚI

„Studenții cu dizabilități manifestă un interes mai mare pentru studiu"(consilier școlar Universitatea "Ștefan cel Mare" din Suceava).[36]

Date generale despre respondenți

Chestionarul pentru cadrele didactice și personalul din Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava a fost aplicat cu scopul de a analiza percepția și perspectivele acestora cu privire la nevoile și oportunitățile studenților cu dizabilități, cât și potențiale soluții pentru îmbunătățirea accesului acestora la viața universitară.

La chestionarul pentru cadre didactice privind nevoile studenților cu dizabilități au răspuns 67 profesori, dintre care 63% sunt femei și 37% bărbați. Ca vârste, majoritatea cadrelor didactice respondente (60%) au între 41 și 50 ani, 21% au spus că au între 30 și 40 ani și 19% au peste 50 ani. De asemenea, majoritatea respondenților (55%) au declarat că au peste 20 ani experiență în învățământul superior, în timp ce 28% au experiență între 11 și 20 ani, 12% dintre ei au între 5 și 10 ani experiență și doar 5% dintre respondenți au sub 5 ani experiență. Astfel, cadrele didactice implicate în cercetare pot aduce perspective noi cu privire la modul cum a evoluat situația studenților cu dizabilități în învățământul superior.

Printre facultățile la care au spus că predau cadrele didactice respondente se numără: Facultatea de Economie, Administrație și Afaceri, Facultatea de Științe ale Educației, Facultatea de Drept și Științe Administrative, Facultatea de Istorie, Geografie și Științe Sociale, Facultatea de Silvicultură, Facultatea de Inginerie Electrică și Știința Calculatoarelor, Facultatea de Litere și Științele Comunicării.

[36] Citat din interviurile desfășurate în cadrul cercetării.

Experiență și percepție privind studenții cu dizabilități

Cadrele didactice au declarat în proporție de 88% că au avut la cursuri studenți cu dizabilități (59 persoane). Dintre aceștia, 86% dintre profesori au avut la cursuri studenți cu dizabilități motorii, 46% au spus că au avut studenți cu dizabilități vizuale, în timp ce 54% au menționat studenți cu dizabilități cognitive și de învățare și 22% au menționat că la cursurile lor au participat studenți cu dizabilități auditive. Astfel, majoritatea profesorilor au întâlnit studenți cu dizabilități motorii. Dizabilitățile vizuale și auditive apar mai rar în comparație cu cele motorii și cognitive. Procentele pot depăși 100% adunate, deoarece profesorii pot raporta mai multe tipuri de dizabilități — un profesor poate avea studenți cu mai multe nevoi speciale.

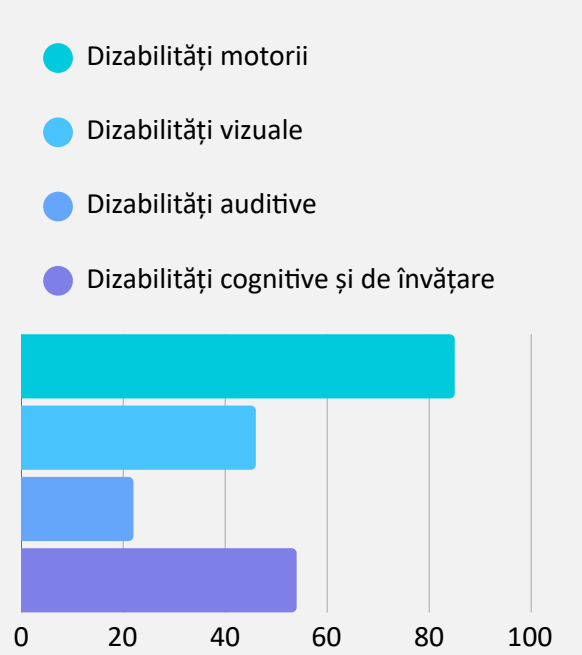

Fig. 3. Tipuri de dizabilități

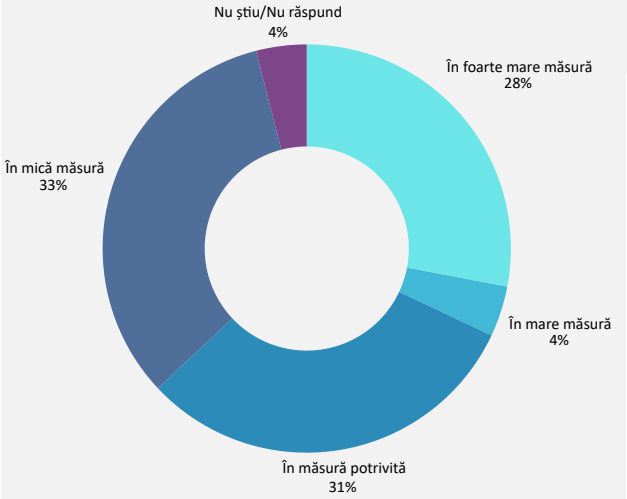

Fig. 4. Percepție asupra suportului oferit de universitate studenților cu dizabilități

Potrivit majorității cadrelor didactice, Universitatea oferă suport adecvat pentru studenții pentru studenții cu dizabilități în foarte mare măsură (28%) și în mare măsură (34%). De asemenea, aproape o treime dintre respondenți - 31% consideră că sprijinul oferit este „în măsură potrivită”, iar doar 5% au ales varianta „în mică măsură” și 2% dintre ei- varianta „nu știu/Nu răspund”.

Măsuri și nevoi pentru sprijinirea studenților cu dizabilități

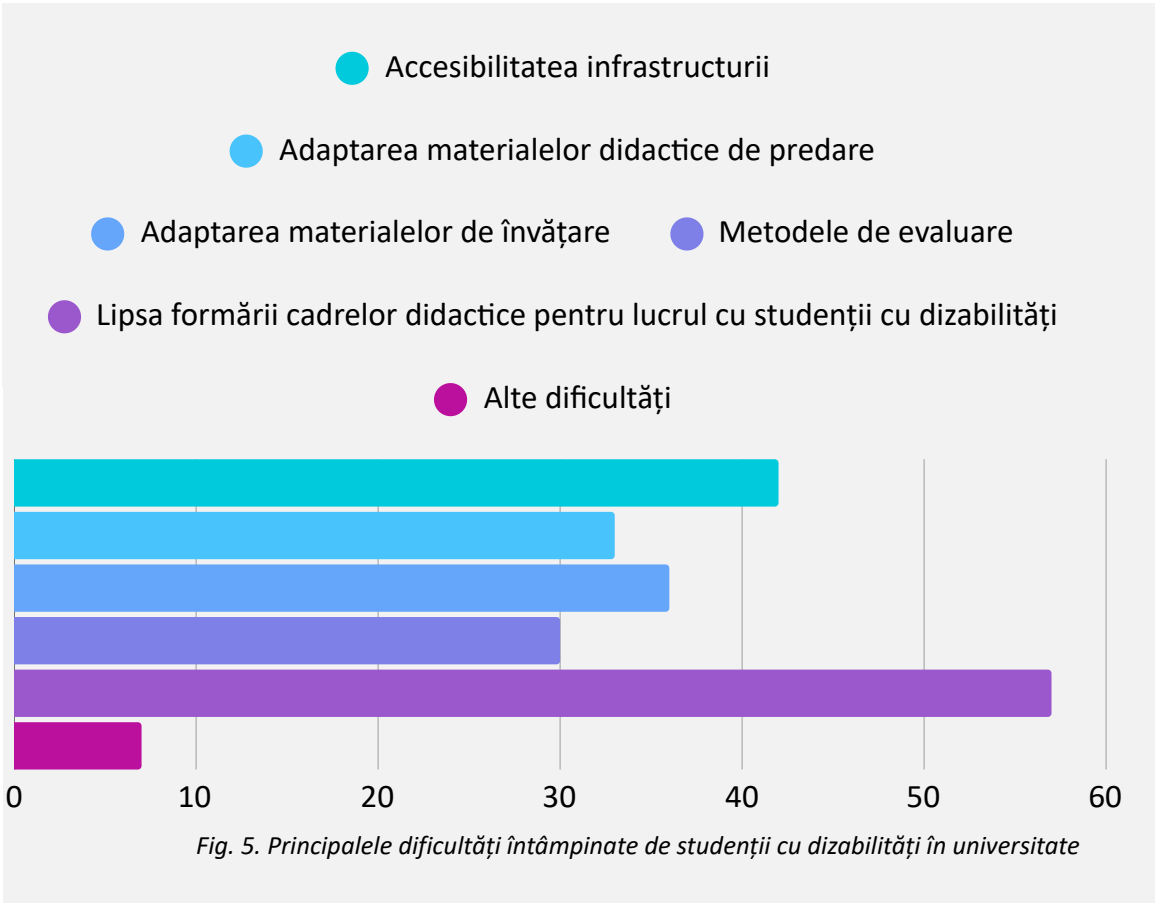

Fig. 5. Principalele dificultăți întâmpinate de studenții cu dizabilități în universitate

Figura 5 ilustrează principalele dificultăți pe care cadrele didactice respondente le identifică drept obstacole pentru studenții cu dizabilități în mediul universitar. Principala dificultate este lipsa formării cadrelor didactice (57%). Peste jumătate dintre cadrele didactice consideră că insuficienta pregătire profesională în lucrul cu studenți cu dizabilități este principala barieră. Aceasta sugerează o nevoie de training specializat, ghiduri și resurse practice. De asemenea, accesul fizic la clădiri, săli și spații rămâne o provocare majoră pentru 47% dintre respondenți. Adaptarea materialelor de învățare (36%) și materialelor de predare (33%) sunt menționate frecvent, arătând că profesorii văd o nevoie de resurse personalizate și flexibile pentru nevoi diverse. Metodele de evaluare (30%) sunt un alt punct sensibil: testele, examenele și evaluările ar trebui adaptate la tipurile de dizabilitate (ex. timp extins, format audio, fonturi mărite). O parte mică din răspunsuri(7%) a indicat alte obstacole.

Măsuri și nevoi pentru sprijinirea studenților cu dizabilități

Graficul de mai jos evidențiază patru direcții majore de suport pentru studenții cu dizabilități. Cel mai mare procent (61%) au selectat cursuri de formare profesională pentru cadrele didactice privind incluziune, arătând că majoritatea profesorilor recunosc că au nevoie de formare specifică despre incluziune. Acest procent ridicat arată că există deschidere și conștientizare cu privire la lipsa competențelor specializate.

Aproape la fel de importantă este considerată oferirea de sprijin individualizat: tutorat, consiliere, facilitatori. 58% dintre profesori realizează că, pe lângă infrastructură și materiale, relația directă și sprijinul uman este esențial pentru integrare și incluziune. Peste jumătate dintre respondenți (52%) consideră esențială diversificarea formatului materialelor, adică materiale didactice adaptate, ceea ce confirmă nevoia de resurse accesibile, mai ales pentru dizabilități senzoriale și tulburări de învățare.

Aproape jumătate dintre respondenți (45%) consideră importantă modernizarea infrastructurii și a echipamentelor.

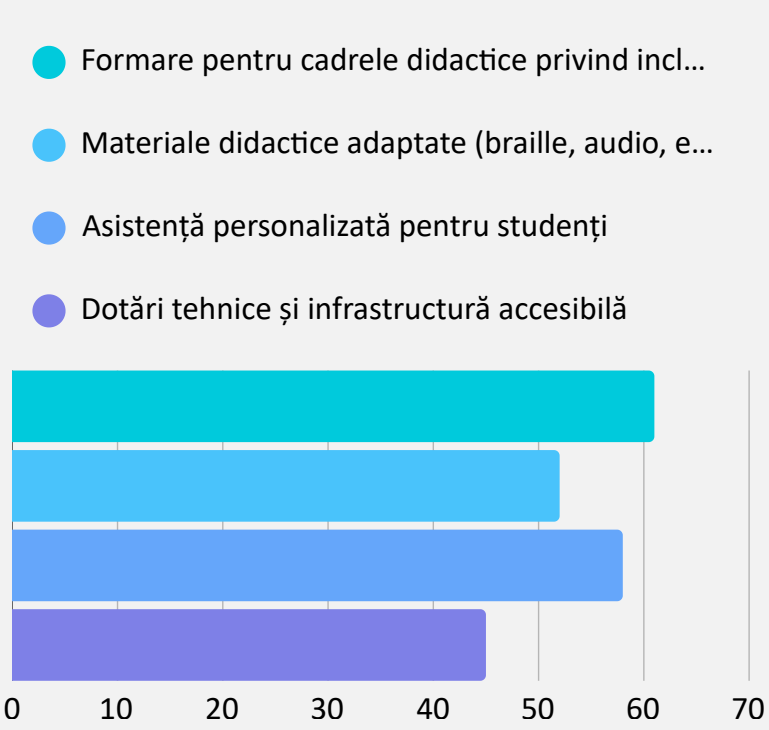

Fig. 6. Tipuri de suport pentru studenții cu dizabilități

Admiterea studenților cu dizabilități

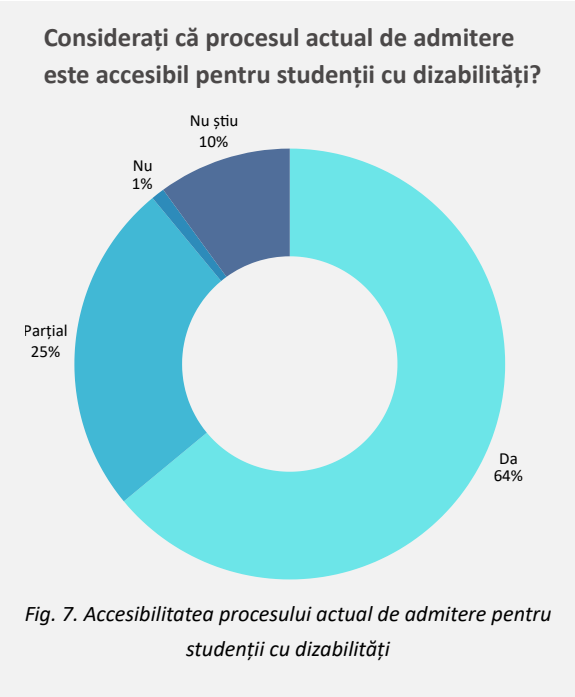

Fig. 7. Accesibilitatea procesului actual de admitere pentru studenții cu dizabilități

În ceea ce privește accesibilitatea procesului actual de admitere la facultate, 64% dintre profesori au răspuns afirmativ, 25% au considerat că procesul actual de admitere pentru studenții cu dizabilități este parțial accesibil. Un procent de 11% dintre respondenți au selectat opțiunea „nu știu".

Figura 8 reflectă percepția cadrelor didactice asupra principalelor aspecte care ar trebui îmbunătățite pentru ca procesul de admitere să fie mai incluziv și mai accesibil pentru candidații cu dizabilități. Platforme online accesibile (55%) reprezintă prioritatea principală. Peste jumătate dintre cadre consideră că accesibilitatea digitală este esențială, fiind considerată o direcție de dezvoltare importantă, mai ales în contextul digitalizării accelerate.

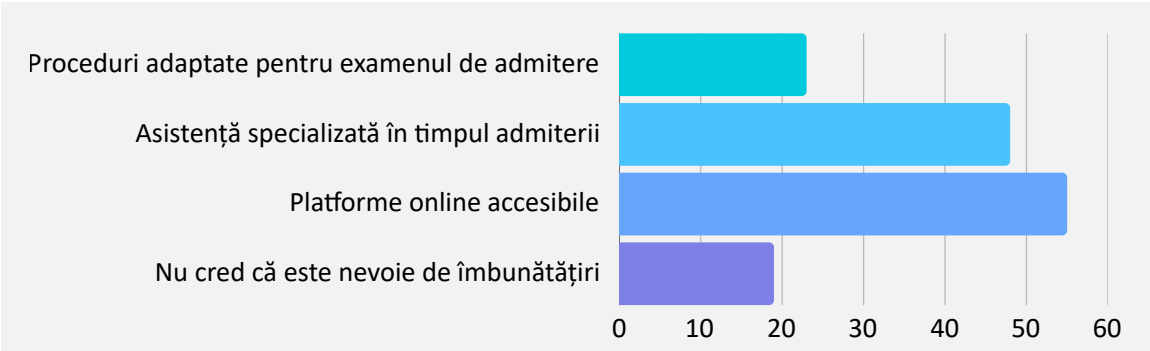

Fig. 8. Îmbunătățiri necesare în procesul de admitere pentru studenții cu dizabilități

Aproape jumătate dintre profesori cred că viitorii studenți cu dizabilități au nevoie de sprijin direct uman, adică asistență specializată în timpul admiterii (48%), care poate să însemne consiliere, ghidare pas cu pas, persoane de contact dedicate. Proceduri adaptate pentru examenul de admitere (25%), un sfert dintre cadrele didactice considerând necesare ajustări concrete ale examenelor (Timp extins, format adaptat (ex. braille, audio), spații speciale. Aproape 1 din 5 cadre didactice (19%) cred că procesul actual este suficient de bun.

Sugestii și recomandări

Cadrele didactice au oferit și diverse sugestii pentru îmbunătățirea accesului studenților cu dizabilități la viața academică. Mare parte dintre sugestii sunt legate de infrastructură și accesibilitate, mai precis dotarea universității cu tehnologii avansate (ex. softuri speciale, platforme accesibile), amenajarea de rampe suplimentare și grupuri sanitare adaptate peste tot în campus, infrastructură accesibilă pentru trasee clar marcate și libertate de mișcare, care să asigure independența fizică a studenților cu dizabilități.

Câteva dintre sugestii sunt corelate cu adaptarea procesului educațional și de evaluare, referindu-se la pregătirea materialelor didactice adaptate diverselor tipuri de dizabilități, formarea continuă a cadrelor didactice pentru a înțelege mai bine nevoile studenților, sugestii pentru examene orale pentru studenții cu probleme motorii sau vizuale.

Printre recomandări s-au numărat și cele privind suport personalizat și servicii dedicate, precum crearea unui birou specializat sau serviciu dedicat pentru sprijinirea studenților cu dizabilități, organizarea de proiecte de sprijin și implicarea studenților voluntari, oferirea de asistență individualizată, în funcție de tipul dizabilității, dar și găsirea de forme de comunicare accesibile pentru studenții cu deficiențe de auz/văz.

Unele sugestii s-au referit și la comunicarea cu profesorii, întrucât cadrele didactice își doresc informare prealabilă despre nevoile acestor studenți, pentru a putea adapta strategiile de predare și evaluare.

„Să fim informați din timp de nevoile acestor studenți, pentru a putea să ne pregătim o altă strategie de predare și evaluare pentru acei studenți”.(cadru didactic)

„Crearea unui birou dedicat sprijinirii studenților cu dizabilități, cu personal specializat. Adaptarea materialelor didactice în formate accesibile (audio, Braille, digital interactiv).

Instruirea cadrelor didactice privind incluziunea și nevoile specifice. Asigurarea accesului fizic și digital în toate spațiile universității”.(cadru didactic)

Alte observații cu privire la integrarea studenților cu dizabilități în sistemul de învățământ superior

Alte observații ale cadrelor didactice privind integrarea studenților cu dizabilități în universitate sunt legate de nevoia de sprijin personalizat și resurse specifice, adaptate fiecărui tip de dizabilitate și nivel individual.

„Dezvoltarea unui Birou pentru studenții cu dizabilități după modelul UBB Cluj.” (cadru didactic)

Alte cadre didactice au menționat adaptarea activităților și a procesului educațional, deși au oferit și câteva exemple de limite: unele specializări pot fi incompatibile cu anumite tipuri de dizabilități cognitive grave (ex. schizofrenie, autism sever) — aspect legat de standardele ocupaționale.
Un alt aspect evidențiat este rolul atitudinii comunității academice. Profesorii subliniază importanța unei culturi organizaționale care să valorizeze diversitatea și să sprijine activ incluziunea. De asemenea, ei menționează că este necesară implicarea directă a studenților cu dizabilități în definirea propriilor nevoi.

„Integrarea reală presupune nu doar acces fizic, ci și atitudini incluzive din partea comunității academice. Este importantă implicarea activă a studenților în definirea propriilor nevoi și crearea unui mediu empatic și flexibil.” (cadru didactic)

Alte aspecte menționate de cadrele didactice importante pentru integrarea studenților cu dizabilități în mediul academic sunt :

- Necesitatea unor mentori specializați și a consilierii realizate de profesioniști.
- Instruirea colegilor de grupă și a cadrelor didactice pentru a sprijini integrarea mai ușor.
- Propunerea de activități de conștientizare și incluziune socială în rândul tuturor studenților.

„Consilierea studenților cu dizabilități de către profesioniști în domeniu.” (cadru didactic)

Câteva cadre didactice semnalează că la unele programe, studenții cu dizabilități se integrează fără dificultăți, cu referire la învățământul economic.

Un cadru didactic respondent precizează că problemele studenților sunt uneori ignorate din lipsă de atenție sau din necunoaștere. „De multe ori, se ignoră problemele acestora.” (cadru didactic)

IV. PERSPECTIVA STUDENȚILOR ASUPRA NEVOILOR STUDENȚILOR CU DIZABILITĂȚI

Date generale despre studenții respondenți

La chestionarul privind nevoile studenților cu dizabilități pentru studenți au răspuns 90 persoane, cu vârste între 19 și 26 ani. Dintre aceștia, 78% sunt de gen feminin și 22% de gen masculin.

Facultățile la care studiază elevii respondenți sunt: Facultatea de Drept și Științe Administrative, Facultatea de Economie, Administrație și Afaceri și Facultatea de Istorie, Geografie și Științe Sociale.

Conform răspunsurilor, 7% dintre respondenți sunt de etnie romă, 12% spun că provin dintr-o familie monoparentală, iar 21% declară că primesc bursă socială. Printre cei 90 de respondenți se află și o persoană cu dizabilități.

Accesibilitate și suport

Potrivit răspunsurilor la întrebarea: „Cum apreciați accesibilitatea spațiilor universității?”, 41% dintre respondenți consideră accesibilitatea ca fiind „Foarte bună” – ceea ce indică o apreciere pozitivă semnificativă, în timp ce 41% dintre ei o consideră „Bună”, ceea ce arată că o majoritate de 82% are o percepție pozitivă. De asemenea, 14% dintre studenți spun că este „Satisfăcătoare”. Doar 1% dintre ei au ales „Nesatisfăcătoare”, în timp ce 3% spun că „Nu știu”.

Percepția generală este foarte pozitivă – 82% dintre studenți consideră accesibilitatea spațiilor universitare cel puțin bună.

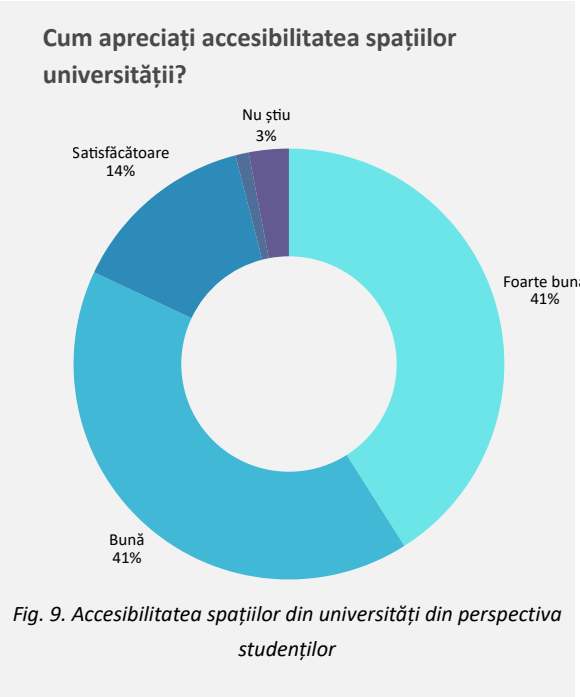

Fig. 9. Accesibilitatea spațiilor din universități din perspectiva studenților

Referitor la dificultățile întâmpinate de persoanele cu dizabilități în utilizarea infrastructurii universitare, 18% dintre respondenți s-au referit la „lipsa rampelor de acces sau a lifturilor funcționale”, aceasta fiind principala dificultate identificată. În continuare, 17% dintre studenții respondenți au selectat „Dificultăți în utilizarea echipamentelor din laboratoare sau săli de curs”, răspuns care arată o lipsă de adaptare a facilităților de învățare pentru nevoile studenților cu dizabilități, iar 12% dintre ei au selectat „lipsa toaletelor adaptate”, 8% dintre ei au menționat„Uși și coridoare înguste, dificil de traversat cu scaun rulant”.

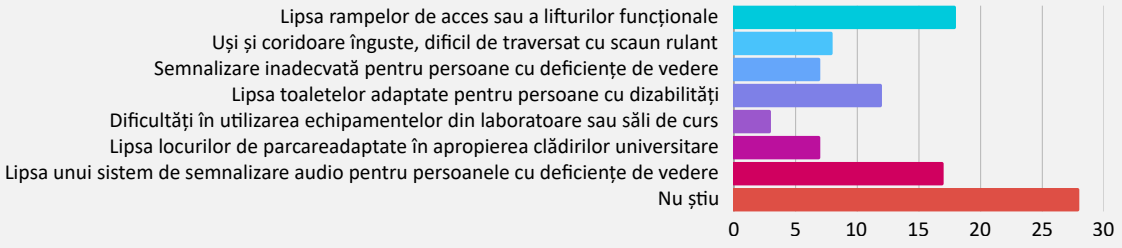

Fig. 10. Dificultăți întâmpinate de persoanele cu dizabilități în utilizarea infrastructurii

Un procent de 7% dintre studenți a evidențiat „Lipsa locurilor de parcare adaptate”, altul de 6% s-a referit la „Semnalizare inadecvată pentru persoane cu deficiențe de vedere” ca dificultate. Doar 4% dintre studenți au menționat „Lipsa unui sistem de semnalizare audio pentru persoanele cu deficiențe de vedere”. Aproape o treime dintre respondenți(28%) nu sunt conștienți de dificultățile întâmpinate de persoanele cu dizabilități. Aceasta poate reflecta o lipsă de informare sau lipsă de contact direct cu astfel de situații.

Astfel, deși răspunsurile la prima întrebare indica o percepție general pozitivă asupra accesibilității în universitate, studenții au accentuat câteva dificultăți concrete, legate de accesul fizic (rampe, lifturi, uși înguste) și utilizarea spațiilor educaționale (laboratoare, toalete), deficiențe în infrastructura pentru nevăzători (semnalizare, sisteme audio).

Procentul mare de răspunsuri „Nu știu” sugerează nevoia de campanii de informare și conștientizare în rândul comunității universitare.

Întrebați dacă sunt de părere că materialele didactice sunt adaptate nevoilor studenților cu dizabilități, jumătate dintre ei a ales varianta „nu știu”, în timp ce 31% au răspuns afirmativ și 19% au dat un răspuns negativ.

Această proporție este foarte mare și reflectă o lipsă majoră de informare sau conștientizare cu privire la existența sau calitatea materialelor adaptate pentru studenții cu dizabilități. Acest procent poate indica lipsa de vizibilitate a resurselor adaptate, dar și lipsa interacțiunii cu colegi care au dizabilități, cât și nevoia de conștientizare mai mare a problemelor studenților cu dizabilități.

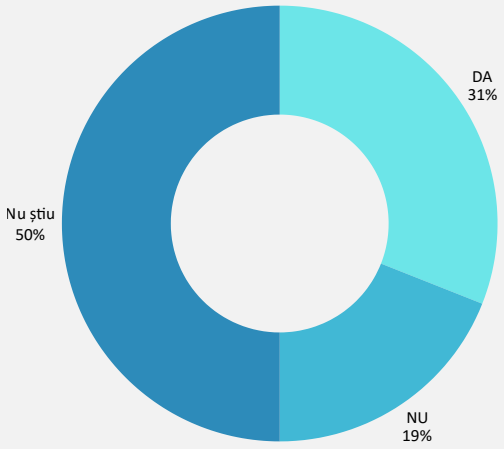

Fig. 11. Percepția asupra materialelor didactice adaptate nevoilor studenților cu dizabilități

În ceea ce privește răspunsurile la întrebarea „Ce îmbunătățiri ați sugera pentru accesibilitatea materialelor didactice?”, care reflectă opiniile studenților cu privire la cele mai utile soluții pentru creșterea accesibilității materialelor educaționale pentru studenții cu dizabilități, 28% dintre respondenți optează pentru „consultarea studenților cu dizabilități pentru adaptarea materialelor”, ceea ce arată că implicarea directă a beneficiarilor este considerată crucială pentru a răspunde nevoilor reale. De asemenea, 23% dintre studenții respondenți au selectat „crearea de versiuni audio ale materialelor”, o soluție foarte apreciată, mai ales pentru studenții cu deficiențe de vedere sau dificultăți de concentrare la citit.

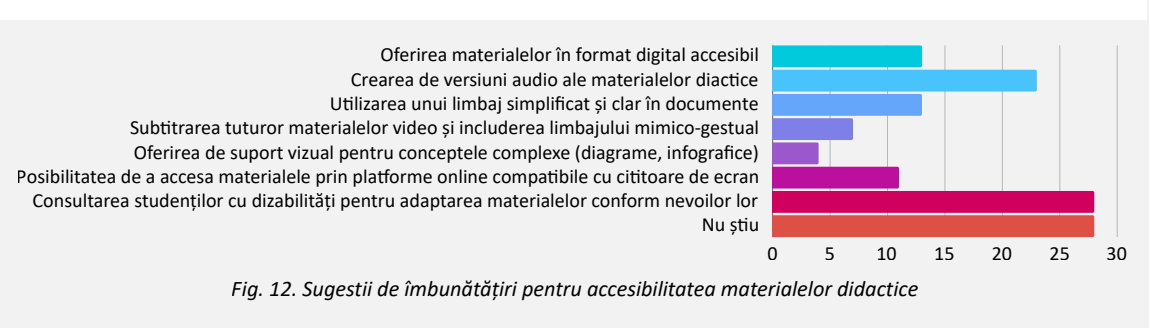

Fig. 12. Sugestii de îmbunătățiri pentru accesibilitatea materialelor didactice

Alte opțiuni selectate sunt: oferirea materialelor în format digital accesibil (13%), care arată nevoia de materiale digitale compatibile cu cititoare de ecran și alte instrumente asistive, utilizarea unui limbaj simplificat și clar (12%), măsură care ajută nu doar studenții cu dizabilități, ci și pe cei care învață mai greu din cauza unui stil de redactare complex, posibilitatea de a accesa materialele prin platforme compatibile cu cititoare de ecran (11%), oferirea de suport vizual pentru concepte complexe (diagrame, infografice) (7%), subtitrarea și limbajul mimico-gestual pentru materialele video (5%). Doar 1% dintre respondenți au ales varianta „nu știu”.

Răspunsurile studenților au evidențiat faptul că cele mai puternice direcții sunt: personalizarea prin consultarea directă, formatul audio și accesibilitatea digitală, cât și că este nevoie de o abordare integrată, care să combine adaptările de formă (audio, vizual, digital) cu cele de conținut (limbaj clar, simplu).

Procesul de admitere și finalizare a studiilor

Legat de adaptările pentru studenții cu dizabilități în procesul de admitere, jumătate dintre respondenți nu au știut ce să selecteze, în timp ce 34% dintre ei au răspuns afirmativ și 16% au răspuns negativ. Răspunsurile subliniază încă o dată nevoia de informare și conștientizare a măsurilor pentru studenții cu dizabilități.

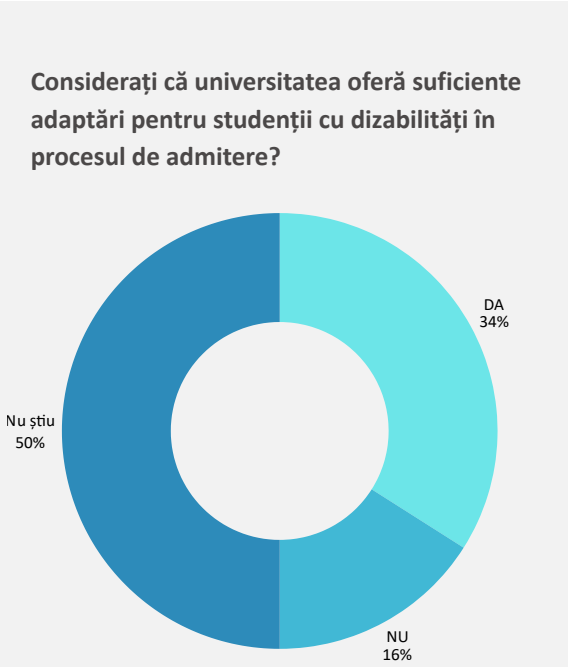

Fig. 13. Percepția asupra accesibilității procesului de admitere pentru studenții cu dizabilități

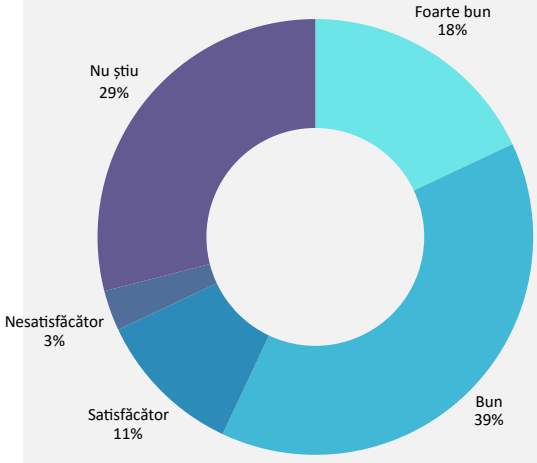

Fig. 14.Evaluarea suportului acordat studenților cu dizabilități pentru finalizarea studiilor

În ceea ce privește evaluarea suportului acordat studenților cu dizabilități, 18% dintre respondenți l-au descris ca fiind foarte bun, în timp ce 39% au spus că este bun, 11% l-au caracterizat ca „satisfăcător”, iar 3% ca fiind nesatisfăcător. Totuși aproape o treime din studenții respondenți, 29% dintre ei au ales varianta „nu știu”. Aceasta evidențiază o nevoie clară de creștere a vizibilității, transparenței și eficienței serviciilor oferite studenților cu dizabilități. Oricum, peste

Procesul de admitere și finalizare a studiilor

jumătate dintre respondenți - 57% dintre studenți au o percepție pozitivă, ceea ce este încurajator.

Ar fi benefic ca universitatea să promoveze mai activ resursele și serviciile de sprijin, să implice mai mult comunitatea academică în procesul de incluziune, cât și să colecteze feedback direct de la studenții cu dizabilități pentru îmbunătățirea continuă.

Alte sugestii pentru studenții cu dizabilități pe care le-au oferit studenții sunt:

- adaptarea cursurilor predate pentru studenții cu dizabilități;
- consultare psihologică periodică;
- adaptarea profesorilor conform nevoilor acestora pentru a le permite sa învețe ușor ca ceilalți și să nu fie excluși din colectivitate;
- existența în sălile de curs a băncilor speciale pentru persoanelor în scaun cu rotile, tutori sau consilieri specializați;
- încurajare, înțelegere, respect;
- consultarea lor legat de nevoile lor pentru adoptarea unor schimbări benefice lor.

„Să fiu sinceră, primul pas important este acest formular. Tind să spun că anumite materiale ar putea fi mai bine adaptate pentru cei cu cerințe speciale, însă din păcate, nu prea am fost atentă la dotările universității.” (studentă).

V. ABORDAREA CALITATIVĂ. PERSPECTIVE ASUPRA NEVOILOR STUDENȚILOR CU DIZABILITĂȚI

„Simt că universitatea este un mediu incluziv pentru studenții cu dizabilități.”[37]*(student(ă) cu dizabilități)*

În cadrul cercetării au avut loc 2 focus grupuri online, pe platforma ZOOM, cu profesorii, unde au participat 11 Cadre didactice din cadrul Universității (Facultățile de Economie, Administrație și Afaceri, Drept, Educație), consilier psihologic, personal administrativ din cadrul Universității Ștefan cel Mare, Suceava, respectiv un focus grup cu studenții, grup de discuții unde au participat 8 studente.

Focus grupurile au fost organizate cu scopul de a evalua nivelul de accesibilitate, integrare și sprijin de care beneficiază studenții cu dizabilități în mediul universitar, ca parte din abordarea calitativă pentru elaborarea analizei de nevoi si resurse specifice studenților cu dizabilități in cadrul proceselor educaționale desfășurate in cadrul IÎS, inclusiv admiterea.

De asemenea, pentru nuanțarea nevoilor studenților cu dizabilități, s-au desfășurat 3 interviuri informative cu un psiholog din cadrul universității, un consilier școlar și un student cu dizabilități.

Focus grupul cu cadrele didactice a evidențiat o deschidere a cadrelor didactice față de problematica dizabilității în mediul academic, dar și nevoia de sprijin instituțional și formare continuă. În paralel cu investițiile în infrastructură, este esențial ca planul de acțiune al universității să vizeze formarea personalului și susținerea psiho-emoțională a studenților.

[37] Citat din interviurile desfășurate în cadrul cercetării.

Obiective specifice ale grupurilor de discuții au fost:

- Identificarea percepțiilor cadrelor didactice și studenților asupra nevoilor studenților cu dizabilități;
- Evaluarea infrastructurii și a resurselor disponibile;
- Explorarea provocărilor și a oportunităților în ceea ce privește incluziunea socială și academică;
- Formularea de sugestii pentru dezvoltarea unui plan de acțiune pentru sprijinirea studenților cu dizabilități.

Accesibilitate fizică

În cadrul discuțiilor din focus grupuri și interviuri s-au evidențiat progrese importante la nivelul universității după 2010: rampe, lifturi funcționale în majoritatea clădirilor, trasee fără trepte, locuri de parcare marcate, cazare la parter pentru studenții cu dizabilități locomotorii. Accesul auto este permis în campus până în proximitatea clădirilor pentru studenți și însoțitori. Locurile de parcare sunt marcate și respectate.

Totuși, nu toate clădirile au lift, în unele spații de învățământ lipsesc marcajele tactile pentru nevăzători, amfiteatrele cu trepte pot izola studenții cu dizabilități locomotorii.

„În sălile mari, dacă sunt pe trepte, studentul cu dizabilitate locomotorie stă cumva separat de colegi.”(studentă)

În prezent, se află în derulare proiecte pentru îmbunătățirea accesibilității pentru studenții cu dizabilități vizuale și auditive (benzi tactile, aplicații mobile de orientare, dotări speciale).

„Nu am văzut marcaje pentru nevăzători, cred că ar fi de mare ajutor.”(studentă)

O soluție o reprezintă investițiile în infrastructură, mai precis mai multe lifturi sau soluții pentru studenții cu dificultăți locomotorii (inclusiv cei care nu sunt în scaun rulant). „Chiar și pentru un etaj, pentru unii este un efort în plus.”(student)

La nivel de infrastructură, studenții participanți la focus grup au propus instalarea de sisteme de urcat scările în clădirile fără lift. O altă propunere a fost instalarea de marcaje tactile pentru studenții cu deficiențe de vedere.

Resurse tehnologice și suport educațional

Potrivit discuțiilor, în general, resursele tehnologice pentru studenții cu dizabilități senzoriale sunt limitate, dar sunt în curs de achiziție prin proiecte. Nu există, în toate clădirile dedicate activităților didactice, dotări speciale puse la dispoziție direct de universitate în prezent. Cadrele didactice au menționat că mulți studenți folosesc propriile dispozitive asistive.

A fost evidențiată nevoia de materiale digitale adaptate (scris mare, culori vii, fișiere editabile) – *„Dacă suporturile sunt în PDF cu scris mic, e greu de mărit."*(student)

Referitor la experiența cu studenții cu dizabilități, un cadru didactic a menționat că a lucrat cu studenți cu dizabilități fizice (locomotorii) și cu dizabilități de vedere. Pentru studenții cu deficiențe de vedere organizează examen oral. Deși evaluarea finală se realizează, de obicei, sub formă de examen scris, pentru a fi mai ușor studenților cu dizabilități de vedere, cadrele didactice au ales organizarea unui examen oral pentru anumite grupe de studenți. Studentul cu deficiențe de vedere are, de asemenea, posibilitatea de a înregistra cursul.
Unul dintre cadrele didactice care întocmește orarul a specificat faptul că acolo unde există studenți cu dizabilități locomotorii, sălile de curs și seminar sunt la parter pentru ca accesul să fie mai facil, prezența lor fiind un criteriu în arondarea sălilor.

Integrare socială și incluziunea studenților cu dizabilități

În general, participanții la focus grupul pentru cadre didactice au remarcat că studenții cu dizabilități sunt în general bine integrați în comunitatea universitară și sprijiniți de colegi. Nu s-au semnalat cazuri de discriminare sau excluziune, iar unele cadre au apreciat implicarea și seriozitatea deosebită a acestor studenți.

În cadrul discuțiilor, s-a subliniat că dificultățile majore pot apărea ulterior, pe piața muncii. Integrarea depinde de atitudinea colegilor și profesorilor. *„Dorința lor nu este de a se diferenția... e foarte importantă atitudinea colegilor și profesorilor față de ei."* (psiholog) Atitudinea deschisă și empatică a profesorilor și colegilor este esențială pentru integrarea

studenților cu dizabilități. Potrivit respondentului, studenții nu trebuie definiți prin dizabilitate. Referitor la sprijinul socio-emoțional, integrarea în colectiv mai depinde mult și de maturitatea colegilor: *„Persoanele care au dizabilități și nu se văd fizic suferă de bullying... Persoana respectivă poate fi judecată de către colegi."*(studentă)

Câteva aspecte sunt apreciate de studenta intervievată la nivel de universitate, precum atitudinea profesorilor, ea menționând că profesorii sunt deschiși și empatici, cât și posibilitatea de adaptare a evaluării (mărirea subiectului, timp suplimentar), care este un plus, chiar dacă nu a avut nevoie personal.

„Profesorii te motivează și vin în ajutorul tău cu materiale, în cazul în care nu înțelegi ceva." (studentă)

Probleme mai frecvente apar pentru studenții cu dizabilități invizibile (ex. spectru autist, tulburări emoționale) – risc de izolare, anxietate, depresie.
În ceea ce privește sprijinul emoțional și social, studenții au recomandat :
• Organizarea de evenimente informale comune pentru toți studenții.
• Promovarea deschisă a sprijinului pentru studenții cu dizabilități, inclusiv la admitere.
• Potrivit participanților, studenții cu dizabilități își doresc să nu fie tratați diferit.
De asemenea, organizarea de workshopuri și grupuri de sprijin unde studenții să discute probleme comune: *„Poate activități ca brainstorming, întâlniri face to face unde fiecare să-și spună problemele."* (studentă)

Nevoile studenților cu dizabilități

În discuțiile din cadrul focus grupurilor și interviurilor s-a remarcat importanța sprijinului social și emoțional. Studenții cu dizabilități resimt o anxietate crescută și o nevoie mai mare de sprijin. Suportul din partea familiei, colegilor și profesorilor influențează mult adaptarea la viața academică. *„Studenții cu dizabilități experimentează un nivel mai ridicat de anxietate. Avem o cultură în care dezvoltarea empatiei și a inteligenței emoționale e lăsată în urmă."*(psiholog)

În ceea ce privește diversitatea dizabilităților și vizibilitatea acestora, există dizabilități evidente (motorii) și dizabilități invizibile (auditivă, tulburări emoționale). Studenții pot ascunde dizabilitățile din cauza rușinii, stigmatului sau experiențelor negative anterioare.

Nevoia de încredere și siguranță, mai precis crearea unui mediu psihologic sigur este esențial pentru ca studenții cu dizabilități să se deschidă și să solicite sprijin.

Consilierea psihologică regulată și mentorat/tutorat, mai ales în primii ani se dovedește a fi foarte importantă.

O studentă propune workshopuri de pregătire profesională încă din primul an, deoarece studenții au nevoie de sprijin pentru integrarea pe piața muncii. *„Să se pregătească pentru ceea ce urmează după facultate, când te lovești de piața muncii."*(studentă)

Potrivit studenților, mai pot apărea provocări pentru studenții cu dizabilități locomotorii când vine vorba de practica de specialitate. Exemplu este în cazul geografiei, unde este nevoie de deplasări pe teren, la munte, etc.

Consilierul participant la interviu pune problema dizabilităților nedeclarate sau vizibile, referindu-se mai ales la anumite comportamente din spectrul autist și la barierele existente în a recomandarea unui specialist.

„Problema este legată de dizabilitatea în sine. Nu avem voie să încadrăm într-un grup cu deficiențe o persoană decât dacă are documente medicale. Dacă nu este declarată dizabilitatea, nu pot să îi spun să meargă la un specialist."(consilier)

Nevoile cadrelor didactice

În cadrul focus grupului, cadrele didactice au menționat lipsa formării specifice în lucrul cu studenți cu dizabilități, adaptarea metodelor și evaluărilor, cât și necesitatea de protocoale interne de informare despre studenții cu dizabilități (cu acordul acestora). Cadrele didactice

simt că nu sunt pregătite să abordeze corect situațiile cu studenți cu dizabilități. Se recomandă traininguri în zona educației incluzive și a sprijinului psihologic. *„E important ca profesorul să nu vadă sprijinirea studentului ca pe o sarcină în plus, ci ca pe o valoare."*(psiholog)

Nevoile identificate în discuții sunt:

- Lipsa pregătirii specifice în lucrul cu studenții cu dizabilități (metode adaptate, evaluare, sprijin psihoeducațional).
- Lipsa informațiilor la început de semestru despre prezența unor studenți cu dizabilități în grupe.
- Dificultatea de a adapta procesul didactic într-un timp limitat, în grupe mari.
- Necesitatea unor cursuri de prim ajutor pentru gestionarea situațiilor medicale neprevăzute.
- Există facilități atractive în campus ce pot susține integrarea informală. Ele vorbesc despre beneficiul incluziunii pentru întreaga comunitate și explică faptul că la nivel universitar nu se pune problema de excludere.

Dorința de formare continuă în educație incluzivă și sprijin psihologic există – *„Avem nevoie de formare continuă... nu există un punct în care să spunem că știm totul."* (psiholog) Regulamentul permite cadrelor didactice să dea examenele cum dorește și există libertatea de a alege ce este mai bine pentru studenți. Legat și de predare, atunci când au în grupul de studenți persoane cu dizabilități, *„încercăm să aplicăm metode cât mai potrivite(multe video-uri, ppt-uri, posibilitatea de a înregistra cursul). Libertatea de adaptare este mare. În trecut au avut șefă de promoție o studentă în scaun cu rotile, însoțită zilnic de mama ei. "*(consilier)

Centrul de Consiliere este un sprijin pentru toți studenții. Studenții sunt îndemnați să meargă ori de câte ori au o problemă, inclusiv pentru identificarea cauzelor problemei. *„Politica universității este de a integra studenții cu dizabilități cât mai bine. Cadrele didactice sunt empatice și colegii se poartă frumos."* (consilier).

Universitatea se află într-un proces pozitiv de adaptare fizică și atitudinală, însă este nevoie de investiții suplimentare în infrastructură, resurse educaționale accesibile și formare

continuă pentru cadrele didactice. Integrarea deplină a studenților cu dizabilități presupune atât adaptări fizice și tehnologice, cât și susținere psihologică, socială și profesională.

Este important de remarcat faptul că în discuțiile din cadrul focus-grupului, studenții au arătat empatie și înțelegere privind nevoile colegilor cu dizabilități. Totuși, în analiza cantitativă a răspunsurilor la chestionarul adresat lor, aproape o treime (28%) dintre ei au bifat opțiunea „nu știu/nu răspund" cu privire la dificultățile întâmpinate de persoanele cu dizabilități.

Sinteză succintă analiză calitativă– Nevoi, provocări și soluții pentru studenții cu dizabilități

Domeniu	Nevoi identificate	Provocări	Soluții și recomandări
Accesibilitate fizică	• Lifturi și rampe în toate clădirile • Marcaje tactile pentru nevăzători • Sisteme de urcat scările în clădirile fără lift	• Nu toate clădirile au lift • Lipsă marcaje tactile • Amfiteatre cu trepte ce izolează fizic	• Instalarea de lifturi și sisteme de urcat scări • Benzi tactile și aplicații mobile de orientare • Cazare la parter și locuri de parcare accesibile • Fonduri europene disponibile pentru investiții
Resurse educaționale și tehnologice	- Materiale digitale adaptate (font mare, culori, hărți mentale, fișiere editabile) - Resurse asistive pentru deficiențe vizuale/auditive - Examene adaptate	- Resurse tehnologice limitate, mulți studenți folosesc echipamente proprii - Suporturi PDF cu scris mic greu de adaptat	• Digitalizarea tuturor materialelor didactice • Adaptarea evaluărilor (timp suplimentar, examene orale, subiecte mărite)

Domeniu	Nevoi identificate	Provocări	Soluții și recomandări
Integrare socială și incluziune	• Evenimente informale comune • Spații de socializare accesibile • Grupuri suport • Activități sportive adaptate	• Studenții cu dizabilități vizibile sunt acceptați, dar cei cu dizabilități invizibile pot fi izolați • Bullying subtil („Persoanele care au dizabilități și nu se văd fizic suferă de bullying...”)	• Organizarea de activități nonformale și sportive adaptate • Grupuri de suport și mentorat • Promovarea incluziunii prin proiecte de grup
Cadre didactice	• Formare în educație incluzivă • Protocoale interne de informare despre studenții cu dizabilități	• Lipsa pregătirii specifice • Lipsa informațiilor la început de semestru • Dificultatea adaptării predării în clase numeroase	• Workshopuri de bune practici și evaluare adaptată • Cursuri de prim ajutor • Training continuu („Avem nevoie de formare continuă... nu există un punct în care să spunem că știm totul.”)
Sprijin psihologic și mentorat	• Consiliere psihologică regulată • Mentorat din primii ani	• Anxietate, depresie, izolare socială • Reticența unor părinți în recunoașterea problemelor	• Extinderea serviciilor de consiliere și promovarea lor • Crearea de grupuri de suport • Evenimente pentru dezvoltarea încrederii și reducerea stigmei

VI. CONCLUZII

În urma analizei documentelor și actelor normative, cadrul strategic privind integrarea persoanelor cu dizabilități se dovedește a fi bine dezvoltat la toate nivelurile. Există o preocupare crescândă pentru educația incluzivă, dar implementarea rămâne inegală. Cadrul legislativ și strategic pentru incluziunea studenților cu dizabilități este bine conturat, fiind aliniat la reglementările internaționale (Convenția ONU, ODD, UNESCO), europene (Strategia 2021–2030 pentru drepturile persoanelor cu dizabilități) și naționale (Legea Educației Naționale, Strategia „O Românie echitabilă"). Se observă progrese notabile în asumarea principiilor de nediscriminare și accesibilitate, atât la nivel național, cât și în universități. Deși legislația este clară, participarea efectivă a tinerilor cu dizabilități în învățământul superior este încă scăzută, evidențiindu-se inclusiv lipsa datelor privind participarea tinerilor cu dizabilități în instituțiile de învățământ superior.

În urma analizei datelor statistice și a concluziilor din focus-grupuri și interviuri, Universitatea "Ștefan cel Mare" din Suceava se află într-o perioadă de evoluție în ceea ce privește incluziunea, cu investiții vizibile în accesibilitate fizică (rampe, lifturi, locuri de parcare, cazare adaptată) și cu o atitudine deschisă și empatică din partea cadrelor didactice și colegilor.

Accesibilitatea fizică rămâne încă o nevoie – 47% dintre cadrele didactice și 18% dintre studenți menționează lipsa rampelor, lifturilor funcționale și a toaletelor adaptate, precum și dificultăți cu privire la accesul în unele laboratoare**.**

Aceste bariere fizice și tehnologice – lipsa lifturilor în toate clădirile, absența marcajelor tactile pentru nevăzători, suporturi de curs neadaptate (scris mic, PDF needitabil), infrastructură insuficientă pentru deficiențe vizuale/auditive este subliniată și pe parcursul discuțiilor de studenți și cadre didactice.

Potrivit cadrelor didactice, o parte dintre aceste nevoi privind infrastructura vor fi acoperite prin proiecte din fonduri europene și naționale, inclusiv în cadrul proiectului PACTS vor fi achiziționate echipamente care vor sprijini studenții cu dizabilități.

Majoritatea cadrelor didactice (88%) au experiență în lucrul cu studenți cu dizabilități; predomină dizabilitățile motorii, în timp ce cele vizuale și auditive sunt mai puțin întâlnite. **Lipsa formării profesionale specializate pentru profesori este principala provocare** – 57% consideră insuficientă pregătirea în lucrul cu studenți cu dizabilități, indicând nevoia de traininguri și ghiduri practice. În cadrul focus-grupului cu personalul didactic al universității, s-a propus organizarea de formări specifice pentru cadrele didactice, sub formă de workshopuri de bune practici, cursuri privind metode de predare/evaluare adaptate nevoilor persoanelor cu dizabilități, pregătire privind managementul emoțiilor și situațiilor speciale. Astfel, cadrele didactice au nevoie de formare continuă în educație incluzivă, adaptarea metodelor și evaluărilor, protocoale interne pentru informare și cursuri de prim ajutor.

Adaptarea materialelor și metodelor didactice este insuficientă – doar 31% dintre studenți consideră că există materiale adaptate, iar 50% nu știu dacă acestea există, ceea ce sugerează lipsă de vizibilitate și promovare. Astfel, **infrastructura digitală necesită câteva îmbunătățiri** – 55% dintre cadrele didactice sunt de părere că principala prioritate la admitere sunt platforme online accesibile, iar studenții au propus formate digitale compatibile cu cititoare de ecran și materiale audio.

Integrarea socială este în general bună, însă studenții cu dizabilități invizibile sau care nu sunt certificate (spectru autist, tulburări emoționale) sunt mai vulnerabili la izolare, anxietate și depresie, necesitând un sprijin mai intens. În toate cazurile, **sprijinul personalizat (tutorat,**

consiliere, mentorat) este văzut ca esențial de respondenți – 58% dintre profesori îl consideră prioritar, iar în cadrul focus-grupului, studenții au menționat și ei consiliere psihologică periodică și mentori specializați. Sprijinul psihologic și mentoratul sunt esențiale, mai ales în primii ani, pentru creșterea încrederii, combaterea stigmei și dezvoltarea abilităților socio-emoționale.

Procesul de admitere este perceput ca în mare parte accesibil – 25% dintre cadrele didactice și 16% dintre studenți consideră că există bariere, mai ales în accesibilitatea digitală și lipsa asistenței umane dedicate.

Potrivit studenților participanți la focus grup și interviuri, pregătirea pentru piața muncii este insuficientă. Ei propun workshopuri de carieră și oportunități practice încă din primii ani, pentru a face față provocărilor post-universitare.

Atitudinea comunității academice este considerat un factor decisiv. Profesorii și studenții evidențiază importanța empatiei, respectului și implicării active a studenților cu dizabilități în definirea propriilor nevoi.

Referitor la integrarea principiilor incluziunii în viața universitară, se remarcă în cadrul analizei cantitative, lipsa de informare și conștientizare. Mulți studenți (peste 28%) nu cunosc dificultățile colegilor cu dizabilități, iar peste jumătate nu știu despre existența resurselor adaptate sau a facilităților de admitere.

„Studenții vin cu un comportament ostil din licee față de cadrele didactice. În Anul I, nu doresc să ofere feedback, să interacționeze șă își spună părerea. Cadrele didactice din sistemul preuniversitar sunt severe și ei sunt inhibați, nu mai au curaj și atunci nu mai vor să pună întrebări." (consilier) Această mărturie subliniază importanța programelor de consiliere, sensibilizare privind incluziunea socială încă din etapele învățământului preuniversitar.

VII. RECOMANDĂRI ȘI PLAN DE ACȚIUNE

Recomandări integrate pentru sprijinirea studenților cu dizabilități în mediul universitar

Sugestiile cadrelor didactice și studenților converg spre o abordare integrată, care conține formare pentru cadrele didactice, adaptarea infrastructurii fizice și digitale, implicarea studenților în programele de incluziune, extinderea serviciilor de consiliere. În cadrul Universității ”Ștefan cel Mare” s-au identificat și câteva oportunități precum: atitudinea pozitivă și empatică a profesorilor și colegilor, deschiderea cadrelor didactice spre formare profesională, activități și metode pentru incluziunea studenților cu dizabilități, încurajarea studenților cu dizabilități să intre în procesul de admitere la facultățile din campus, existența infrastructurii de bază și proiecte în derulare pentru îmbunătățire, existența unor spații și facilități ce pot susține integrarea informală.

Reduceri de taxe și sprijin la admitere pentru studenții cu dizabilități (ex. poate fi folosit spațiul „Book Café”, precum și sălile de la parter care sunt dotate corespunzător).

Pe baza rezultatelor cercetării s-au putut formula câteva seturi de recomandări.

1. **Îmbunătățirea infrastructurii fizice.** Deși au avut loc multe îmbunătățiri, se recomandă instalarea de lifturi și rampe în toate clădirile universității, crearea de marcaje tactile și sisteme audio pentru nevăzători, adaptarea laboratoarelor și a sălilor de curs (bănci speciale, coridoare largi), grupuri sanitare adaptate în toate clădirile și locuri de parcare rezervate.

2. **Dezvoltarea de programe de formare profesională pentru cadrele didactice** în vederea îmbunătățirii metodelor de predare și evaluare pentru studenții cu dizabilități. Această recomandare a fost susținută de cadrele didactice, care și-au arătat deschiderea. Formarea profesională se poate referi la: organizarea de traininguri în educație incluzivă, metode de predare adaptată și evaluare diferențiată, includerea de module practice despre lucrul cu studenți cu dizabilități motorii, senzoriale și invizibile (ex. autism, tulburări emoționale), inclusiv cursuri de prim ajutor pentru gestionarea situațiilor medicale urgente.

3. **Creșterea accesibilității digitale** se poate face prin modernizarea platformelor online pentru a fi compatibile cu cititoare de ecran și alte tehnologii asistive, crearea și distribuirea materialelor didactice în format digital accesibil (editabil, fonturi mari, contrast ridicat), introducerea de materiale video subtitrate/limbaj mimico-gestual.

4. **Adaptarea procesului educațional** poate avea loc mai bine prin implicarea directă a studenților cu dizabilități în consultarea privind adaptarea materialelor și evaluărilor, oferirea de opțiuni multiple de evaluare (oral, scris, digital) și timp extins unde este necesar, cât și utilizarea unui limbaj clar și structurat în suporturile de curs.

5. **Crearea de servicii și structuri dedicate**, unde pot fi incluse extinderea serviciilor de consiliere psihologică și promovarea lor activă printre studenți de către personalul dedicat, dar și de către cadre didactice și studenți, cât și dezvoltarea unui program de mentorat între studenți (peer mentoring) și mentorat profesional cu cadre universitare sunt recomandările care au venit mai ales de la studenți. Înființarea unor facilități specifice pentru studenți cu dizabilități cu personal specializat în consiliere și facilitare poate fi o opțiune utilă pentru

studenții cu dizabilități și alte nevoi speciale.

6. **Promovarea constantă a incluziunii sociale.** În cadrul cercetării s-a remarcat nevoia de informare, conștientizare și sesnsibilizare a studenților cu privire la nevoile colegilor cu dizabilități. Această recomandare poate fi susținută de organizarea de evenimente informale și activități nonformale mixte (sport adaptat, cluburi tematice, proiecte de grup), campanii de conștientizare și sensibilizare în rândul studenților și profesorilor privind diversitatea și incluziunea, crearea sau adaptarea de spații comune prietenoase și accesibile pentru interacțiune.

7. **Îmbunătățirea procesului de admitere** pentru persoanele cu dizabilități. Deși în acest caz, rezultatele arată că Universitatea ”Ștefan cel Mare” din Suceava are mecanismele necesare pentru a asigura accesul egal la procesul de admitere, câteva mici îmbunătățiri pot fi sprijinite, precum: asigurarea accesibilității platformelor de înscriere online, oferirea de asistență umană dedicată pe parcursul admiterii (consilieri, ghizi). De asemenea, pe parcursul anului, se pot elabora proceduri adaptate pentru examenele de admitere (timp extins, formate speciale), deși s-a menționat existența flexibilității cadrelor didactice în acest sens.

8. **Pregătirea studenților pentru piața muncii.** Adiacent, pentru toţi studenții, pot fi introduse workshopuri de dezvoltare profesională și pregătire pentru angajare încă din primii ani de studii.

PLAN DE ACȚIUNE - Creșterea incluziunii și sprijinului pentru studenții cu dizabilități

Context

Analiza statistică și calitativă privind nevoile studenților cu dizabilități în universitate a evidențiat câteva bariere în accesibilitatea fizică, digitală și educațională, lipsa formării cadrelor didactice și nevoia de servicii personalizate de sprijin.

Obiectiv general

Îmbunătățirea accesului, participării și succesului academic al studenților cu dizabilități, prin măsuri integrate în infrastructură, procese educaționale și servicii de sprijin.

Calendar de implementare

- Pe termen scurt (0–24 luni): modernizare platforme digitale, introducere opțiuni de evaluare adaptată, campanii de sensibilizare, lansare program de mentorat, extindere consiliere psihologică.
- Pe termen mediu (2-5 ani): crearea Biroului pentru studenți cu dizabilități, adaptarea laboratoarelor și sălilor, creșterea accesibilității admiterii.
- Pe termen lung (peste 5 ani): finalizarea infrastructurii fizice (lifturi, rampe, marcaje tactile).

Context

Domeniu de intervenție	Măsură / Acțiune	Responsabil	Calendar	Indicatori de rezultat
Infrastructură fizică	Instalarea de lifturi și rampe în toate clădirile	Direcția Administrativă	Pe termen lung	Nr. clădiri dotate cu lift/rampe
	Marcaje tactile și sisteme audio pentru nevăzători	Direcția Administrativă	Pe termen lung	Nr. clădiri cu benzi tactile și ghidare audio
	Adaptarea laboratoarelor și toaletelor	Direcția Administrativă	Pe termen lung	Nr. spații adaptate complet
Accesibilitate digitală și materiale didactice	Modernizarea platformei online pentru accesibilitate (cititoare de ecran)	Serviciul SCTI	Pe termen mediu	Funcționalitate WCAG implementată

Domeniu de intervenție	Măsură / Acțiune	Responsabil	Calendar	Indicatori de rezultat
Accesibilitate digitală și materiale didactice	Crearea de materiale didactice audio și video subtitrate	Cadre didactice / Facultăți	Pe termen scurt	Nr. cursuri cu materiale adaptate
	Oferirea de suporturi de curs digitale editabile	Cadre didactice	Permanent	Procent discipline cu materiale adaptate
Proces educațional	Programe de formare pentru cadrele didactice privind metodele de predare, evaluare pentru persoane cu dizabilități	Facultăți/ Cadre didactice	Permanent	Nr. De cadre didactice formate/participante la cursuri, workshopuri, ateliere dedicate pe incluziune
	Consultarea studenților cu dizabilități pentru adaptarea evaluărilor	Facultăți / CCOC USV	Permanent &acolo unde este cazul	Nr. discipline cu evaluare adaptată Nr examene adaptate
Servicii de sprijin	Crearea unor facilități specifice pentru studenți cu dizabilități	Rectorat/ CCOC USV	Pe termen lung	Număr facilități specifice
	Program de mentorat studenți–studenți și mentorat academic	Rectorat/ CCOC USV/ Cadre didactice	Permanent (debut pe termen mediu)	Număr studenți mentorați

Domeniu de intervenție	Măsură / Acțiune	Responsabil	Calendar	Indicatori de rezultat
Servicii de sprijin	Extinderea serviciilor de consiliere psihologică&campanie de informare privind beneficiile consilierii	Centrul de Consiliere CCOC USV	Pe termen scurt	Nr. ședințe de consiliere / an
Incluziune socială	Organizarea de evenimente nonformale și sportive adaptate	Asociații studențești/ Facultăți ONG-uri partenere	Permanent	Nr. evenimente/an și nr. participanți
	Campanii de conștientizare și sensibilizare	Rectorat/ Facultăți/ CCOC USV	Permanent	Nr. campanii/an
	Grupuri informale de suport	Studenți, asociațiile de studenți	Permanent (pe termen scurt formarea lor)	Nr grupuri suport
Proces de admitere	Asistență umană dedicată în procesul de admitere	Biroul de Admitere	Pe termen scurt	Nr. studenți sprijiniți la admitere

Domeniu de intervenție	Măsură / Acțiune	Responsabil	Calendar	Indicatori de rezultat
Tranziția spre piața muncii	Workshopuri de carieră și orientare profesională (cu angajatori și persoane din domeniile de interes invitate) Evenimente pe modelul târguri de joburi Stagii de practică	Centrul de Consiliere	Permanent	Nr. workshopuri/an și nr. participanți

Monitorizare și evaluare

Implementarea planului de acțiune poate fi monitorizat și evaluat prin elaborarea unor rapoarte anuale privind implementarea măsurilor de către responsabilii propuși. Cadrele didactice pot include în rapoarte referiri despre modul cum au lucrat cu persoanele cu dizabilități, rezultate. De asemenea, este importantă colectarea constantă a feedback-ului de la studenții cu dizabilități și cadrele didactice. Ulterior, vor fi ajustate acțiunile în funcție de rezultatele obținute și de alte nevoi și contexte.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă” 2022-2027 - https://anpd.gov.ro/strategia2022-2027/#/
- CONVENŢIE din 26 septembrie 2007 privind drepturile persoanelor cu dizabilităţi, publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 792 din 26 noiembrie 2010 https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/123948
- Ghid Reflectarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități în pregătirea și implementarea programelor și proiectelor cu finanțare nerambursabilă alocată României în perioada 2021-2027 - https://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2022/08/Ghid-Conventie-ONU-dizabilitati.pdf
- Clasificarea internaţională a funcţionării, dizabilităţii şi sănătăţii: CIF, Organizaţia Mondială a Sănătăţii 2004 https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42407/9241545429_rum.pdf;sequence=5
- Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități în România - https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2021/02/d33436aea4d25cb09b84ed9bafaa320c.pdf
- Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități în România, raport realizat de realizat de Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare/Banca Mondială, București 20211, ISBN 978-973-0-35208-5, https://anpd.gov.ro/web/wp-content/uploads/2023/01/Diagnoza-situatiei-persoanelor-cu-dizabilitati-in-Romania.pdf
- United Nations- The 17 Goals - https://sdgs.un.org/goals
- Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă, Ministerul Afacerilor Externe, https://www.mae.ro/node/35919
- Raport UNESCO 2020 – Educație și incluziune- https://www.unesco.org/reports/gem/2020/inclusion
- https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427
- EUR-Lex, Strategia privind drepturile persoanelor cu handicap - https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/summary/strategy-for-the-rights-of-persons-with-disabilities.html

https://erasmus-plus.ec.europa.eu/ro/about-erasmus/what-is-erasmus

- https://erasmus-plus.ec.europa.eu/ro/opportunities/opportunities-for-individuals/students/students-and-staff-with-physical-mental-or-health-related-conditions
- https://erasmus-plus.ec.europa.eu/ro/opportunities/opportunities-for-individuals/students/students-and-staff-with-physical-mental-or-health-related-conditions
- Ghid privind integrarea principiilor orizontale - https://regionordest.ro/wp-content/uploads/2023/09/Ghid-principii-orizontale-v2.pdf
- Centrul pentru Studenții cu Dizabilități, Universitatea Babeș Bolyai https://bsd.centre.ubbcluj.ro/pentru-studenti/
- Universitatea din București - Suport pentru studenții cu dizabilități și cerințe educaționale speciale - https://unibuc.ro/student-ub/suport-pentru-studentii-cu-dizabilitati-si-cerinte-educationale-speciale/
- UEFISCIDI, Policy BRIEF- Accesul în Învățământ Superior(Analiza datelor statistice privind accesul absolvenților de bacalaureat din 2015 în învățământul superior (an universitar 2015/2016) https://uefiscdi.gov.ro/resource-824105-policy-brief-accessul-in-is.pdf
- Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2022 — 2027- https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMSS/Anexa_HG_440_2022_MO_Partea_I_359Bis.pdf
- Studenții cu dizabilități din România – momentul să spunem stop ignoranței - https://anosr.ro/anosr/studentii-cu-dizabilitati-din-romania-momentul-sa-spunem-stop-ignorantei/
- NORME din 22 mai 2024privind accesibilizarea învățământului superior pentru persoanele cu dizabilități- https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/283315
- Carta Universității Ștefan cel Mare din Suceava - https://usv.ro/resurse/carta-usv/
- Raportul privind starea Învățământului Superior din România 2023-2024 - https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2024/div/Rapoarte_sistem/Raport_Stare_invatamant_superior_2023-2024.pdf

- LEGEA învățământului preuniversitar - https://edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2023/Legi_educatie_Romania_educata/legi_monitor/Legea_invatamantului_preuniversitar_nr_198.pdf
- Legea învățământului superior https://edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2023/Legi_educatie_Romania_educata/legi_monitor/Legea_invatamantului_superior_nr_199.pdf

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

PACTS – PARTENERIAT PENTRU ACCES LA CARIERA TA DE SUCCES
COD SMIS 324979

PACTS – Parteneriat pentru Acces la Cariera Ta de Succes

cod SMIS 324979

Numele beneficiarului: Asociația GO-AHEAD

Material realizat de: Asociația GO-AHEAD

Decembrie 2025

Parteneriat pentru Acces la Cariera Ta de Succes

Universitatea
Ștefan cel Mare
Suceava

GO-AHEAD
Training the open-minded